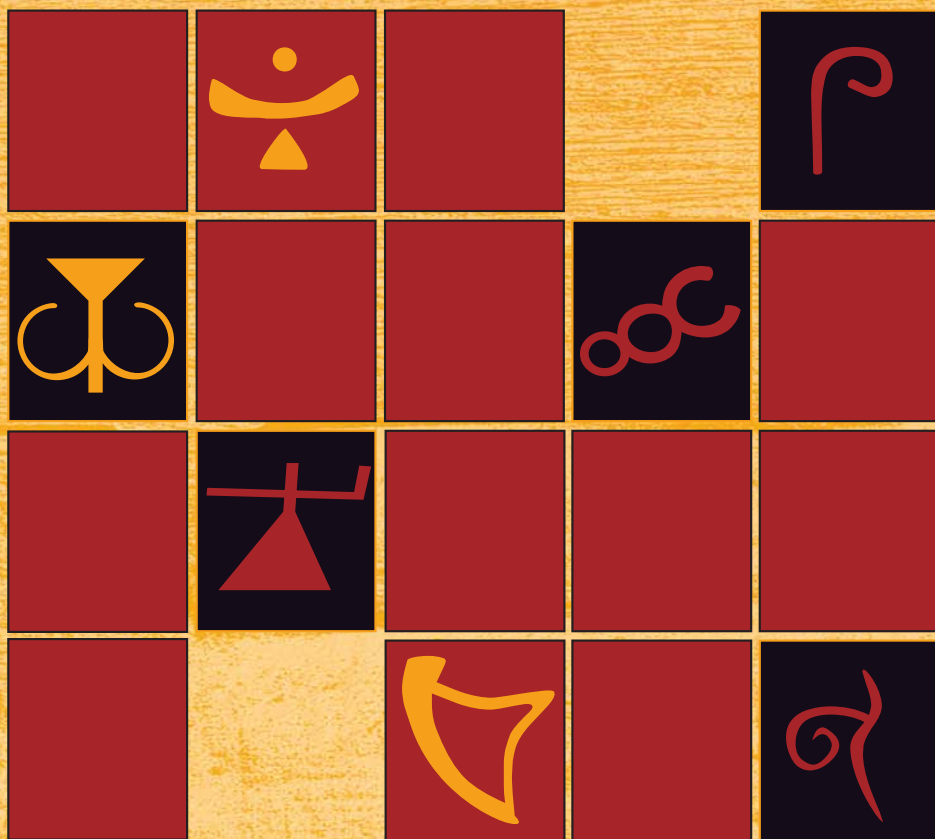

Antologie české poezie

I. díl (1966–2006)

Básníci znají i krajiny,
kde nikdy nebyli...

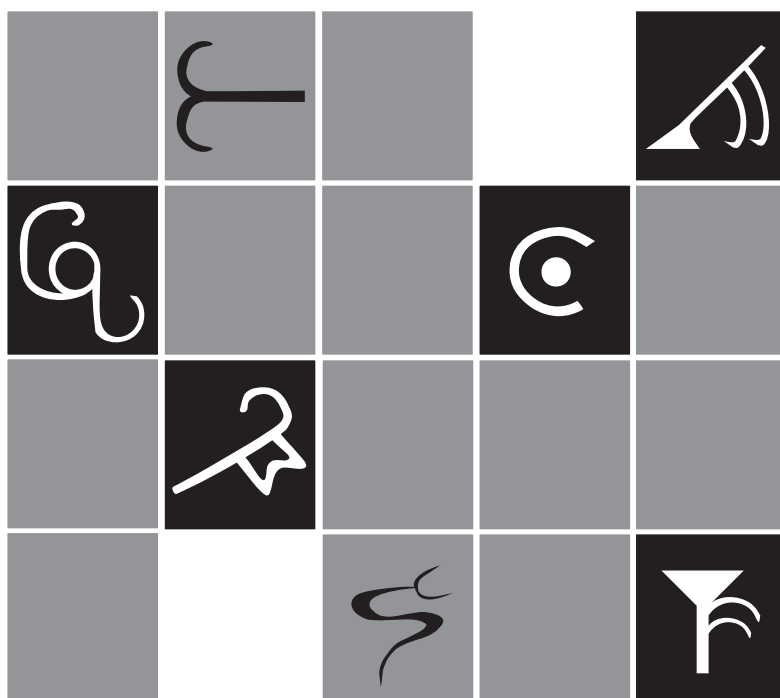

ANTOLOGIE ČESKÉ POEZIE

I. DÍL (1966-2006)

Antologie české poezie

I. díl (1966–2006)

Praha 2009

Tato kniha vychází za finančního přispění
Ministerstva kultury České republiky.

Preface © Leszek Engelking, 2009
Copyright © dybbuk, 2009

ISBN 978-80-7438-005-1

Předmluva

Jakmile literární život let, jež zahrnuje tato antologie (tedy od roku 1966), stejně jako let, která této době bezprostředně předcházejí, sleduje polský básník, záhy poté překladatel a, co je nejdůležitější, čtenář české poezie — ostatně, překlad je kromě jiného aktem svébytné a samozřejmě obzvláště zevrubné četby textu —, povšimne si mezi oběma zeměmi nejen rozdílů, ale i styčných bodů. Obojí je podmíněno jak prvky stojícími mimo literaturu, tak i specificky literárními.

V Československu prožívá kultura dobu rozkvětu právě kolem roku 1966, což je spojeno s politickou liberalizací, s oslabením a pozdějším zrušením cenzury, s otevřením dveří k rozmanitým světonázorům i tvůrčím metodám, přičemž je třeba říci, že tyto dveře se skutečně doširoka otevírají teprve během několika měsíců v letech 1968 a 1969. V šedesátých letech opět začínají publikovat autoři, kteří byli dříve odsouzeni k zapomnění. Objevuje se též celá řada důležitých, často velmi slibných básnických debutů (tvorbu některých tehdejších debutantů přináší tento díl, část z nich se objevila již v dílu druhém). V Polsku došlo k velkým změnám o něco dříve, kolem roku 1956, a některé z tehdy vydobytých možností (například svobodu hledání formy) později vládnoucí moc již nezpochybňovala. Kolem roku 1956 probíhalo v Československu v oblasti kultury jisté tání, bylo však mnohem slabší a brzy skončilo dalším přívalem mrazu. Plodem tohoto tání v literatuře byla kromě jiného „poezie všedního dne“ skupiny autorů seskupených kolem časopisu Květen. V rámci této skupiny vynikl talent Miroslava Holuba či Karla Šiktance, které sílily a rozvíjely se v pozdějším období. Několik měsíců roku 1968 bylo oslavou svobody a dobou velkých nadějí, ale i obav. Potlačení myšlenek „pražského jara“ a následná „normalizace“ znamenaly nejdříve postupné, a záhy pak rychlé utažení šroubů a dlouhodobý marasmus oficiální české kultury. Proslulé Aragonovo označení Československa jako „Biafry ducha“, čili místa, kde duch může „umřít hlady“, vzhledem k prvním „normalizačním“ rokům jistě nebylo nadsazené.

Je jasné, že v takové situaci byl velmi podstatný samizdat, který se v té době čím dál tím více rozvíjel, přestože jeho rozmach a především náklady samizdatových publikací měly k polskému „druhému oběhu“ daleko. Velkou roli sehráli rovněž exiloví nakladatelé (pokud jde o poezii, jednalo se především o mnichovské nakladatelství Poezie mimo domov Daniela Strojce), kteří vydávali i některé domácí autory. České písemnictví

si zachovalo svou kontinuitu především díky literatuře, jež byla čtenářům zpřístupňována za pomoci samizdatu a díky exilovým nakladatelstvím.

K čistě literárním činitelům, jež v těchto letech českou a polskou poezii utvářely, patří rozdílné tradice, jiné převládající motivy či hlavní směry. V polské poezii měl například mnohem menší vliv surrealismus, nikdy nevznikla polská surrealistická skupina. Zato v Čechách tato skupina i přes své odsunutí do podzemí v období protektorátu a v komunistickém období stále existuje, a když je k tomu příležitost, účastní se aktivně oficiální činnosti, na niž má velký vliv její vůdčí osobnost Vratislav Effenberger. Již dříve, kolem poloviny šedesátých let, se objevují nové básnické knihy spojené s bývalou surrealizující skupinou Ra Zdeňka Lorence, Ludvíka Kundery a Oldřicha Wenzla (i když ten členem této skupiny oficiálně nebyl). Ozvěny surrealistické poetiky lze nalézt i v textech některých debutantů ze šedesátých let (a stejně tak i u debutantů pozdějších).

Dalším směrem, který je v české poezii dlouhodobě přítomen, je civilismus; v poválečné době jde bezpochyby o civilismus přetvořený programem a tvůrčí činností Skupiny 42 a ovlivněný její poetikou. Pozice Skupiny 42 v české poezii a vliv tvůrců, kteří do ní patřili, mají ostatně pro českou poezii zásadní význam a týkají se dokonce i básníků starších, než byli její členové. Vliv spisovatelů Skupiny 42 lze chápat mimo jiné jako počátek nových básnických směrů. Osobnost a pozdější básnické dílo Jiřího Koláře stojí například u počátků bohatého a diferencovaného směru experimentální poezie (Josef Hiršal, Bohumila Grögerová, Emil Juliš, Karel Milota aj.). Josef Kainar vytváří osobitý básnický směr inspirovaný blues a jazzem, který též nalezne své významné osobnosti (Jiří Suchý). Na Skupinu 42 navazují různými způsoby i představitelé několika generací českého undergroundu.

Někteří undergroundoví autoři se alespoň některými svými díly řadí k duchovní, metafyzické, ba přímo konfesijní poezii, která v současné české literatuře zaujímá překvapivě stejně důležité místo jako v poezii polské.

Duchovní undergroundová poezie je důležitou, přece jen však vedlejší odnoží metafyzického směru. Křesťanská vize světa utváří díla básníků různých generací a velmi odlišných poetik, počínaje Bohuslavem Reynkem, který tuto knihu otevírá a jenž se narodil ještě v devatenáctém století, a konče mezi jinými Jiřím Kuběnou, básníkem náležejícím ke generační skupině Šestatřicátníků, autorem, který si osvojil nejen barokní poetiku, náboženským básníkům všeobecně blízkou, ale i světový modernismus. Dodejme, že Kuběna byl učitelem několika zajímavých moravských básníků, kteří stejně jako on publikovali v samizdatu. Někteří z nich jsou zastoupeni v tomto dílu antologie, další v dílu druhém.

Přestaňme však již se snahou o klasifikaci či o historicko-literární zařazení. Je nepochybné, že nejdůležitější je sama poezie a čím je lepší, tím hůře se dá zařadit do škatulek, jež mají vhodné etikety. Nejpodstatnější jsou básníci, kteří promlouvají odlišnými a jedinečnými hlasy, a důležité jsou především jednotlivé jejich verše.

Pokud bychom měli v české poezii šedesátých let hledat nějaké všeobecné tendence, jež jsou přítomny i v letech pozdějších, daly by se kromě jiného nalézt v oblasti versifi-

kace, v přechodu od pravidelných básnických forem k volnému verši. Tento jev je nejviditelnější na příkladu díla jednoho z nejlepších zde zastoupených autorů Jaroslava Seiferta, který v roce 1965 po dlouhé pauze způsobené převážně dlouhou nemocí vydal sbírku *Koncert na ostrově* a zahájil tak poslední, a jak to s odstupem let vypadá, zároveň patrně i nejkrásnější etapu své tvorby. Seifert opouští rým a pravidelný rytmus, melodickou, zpěvnou frázi či harmonii na úkor silně prozaizovaného verše, v němž se silný náboj poetična ukrývá v nesmírné jednoduchosti, intenzitě paměti a ve zhuštění hluboké životní zkušenosti. Seifert, stejně jako například František Hrubín, se otevřeně distancuje od kantilény, a to jak ve fragmentech básnických děl, jež mají blízko k vyslovení určitého programu, tak i v metaliterárních textech. V úvahách připojených k jedné ze svých básnických sbírek Hrubín píše: „Těžší je bránit se melodii, ne o ni zápasit: je svůdná. Ale ještě těžší je nepodlehout jí, je-li nám vrozená. Stále plyne a uhlazuje ty nejřezavější zkušenosti v hladké sloky, o něž se neporáníš.“ Volný prozaický verš se básníkům sladkého zvuku zdá těžší, stojí však blíže životní pravdě. Mohli bychom říci, že by se v jeho volbě dal zaznamenat odraz společnosti, která se v šedesátých letech učí složitě svobodě — kdyby takové analogie nebyly příliš jednoduché, ba přímo primitivní, a z toho důvodu i mylné.

V procesu zříkání se harmonie a poetických okras spisovatelé přesto obvykle nedojdou ke zpochybnění důvěry v jazyk a v tradičně chápanou poezii (i když nedůvěra v ni je velmi dobře čitelná v tvorbě Jiřího Koláře). Dokonce i u takového autora básnického experimentu, jakým je Ladislav Novák, v básni, jejímž titulem je sloveso v rozkazovacím způsobu, nalezneme imperativ k vytvoření básnického záznamu:

PIŠ

jako EKG

jako seismograf

jako médium

jako plačící anděl svým démantovým

perem

jako pouštní vítr

jako příliv

jako tisíceřé šlápoty nesčetných

pokolení

své já v ne-já

písmem meteoritů a souhvězdí

S básnickými reflexemi rozmanitých prožitků, kolektivních stejně jako individuálních, se setkáváme na stránkách této antologie.

Leszek Engelking

Bohuslav Reynek

Jan Kameník

Jaroslav Seifert

Vilém Závada

Vladimír Holan

Bohuslav Reynek

Bohuslav Reynek (1892, Petrkov — 1971, Petrkov), básník, překladatel, grafik.

Publikoval básnické sbírky *Žízň* (1921), *Rybí šupiny* (1922), *Had na sněhu* (1924), *Smutek země* (1924), *Rty a zuby* (1925), *Setba samot* (1936), *Pieta* (1940), *Podzimní motýlí* (1946), *Podzimní motýlí. Sníh na zápraží. Mráz v okně* (1969), *Odlet vlaštovek* (samizdat 1972, Mnichov 1980, bibliofilie 1989). Knižně vyšla jeho korespondence s Otou Janečkem — *Z korespondence v letech 1954–1956* (1994) a dopisy, které psal Tereze Sumové — *Dnes jen o té prašivíně* (2005). Souborně vyšlo *Básnické dílo* (samizdat 1980, Londýn 1985–1986) a *Básnické spisy* (1995).

In memoriam mu bylo uděleno nejvyšší státní vyznamenání Řád T. G. Masaryka.

Foto © Dagmar Hochová, z archivu Jiřího a Daniela Reynkových

HUSA V MLZE

Nehoří a nevyzvání.
Husa volá v mlze ranní.

Úpí za zdí husa sirá.
Bránu zimy otevírá.

Skřípou samot veřeje,
klika bílá vede je

z naděje do naděje.

K soudu budí výkřik husy
opuštěný dvůr, sad rusý,

kameny a kolena
o samotu opřená.

Husa bílá, husa sivá,
křídla mlhy, křídla divá.

Smrt si bílý nůž ohřívá,
srpek luny o tmu brousí.

Jdou. Nic s sebou nevezmou si.

Zed'. A na zdi stromů čela,
bitím o zed' zkrvavělá.

Za zdí záhad zahrada.
Zčernal strom. Krev opadá.

PŮST

Hlad v útroh taji
se ozývá.
Upomínají
psí předitiva.

Půst. Bublin bubny,
struny, píšťaly.
Čí chechtot chlubný?
Kvílejí žaly.

Mrtvá a živá
prařeč stoky
hřměním odívá
nahé kroky.

Daleké rytmy
ze samot mlýnů
volají v přítmi
neznámou vinu.

Hlad s nožem hledá
oběti tele.
Je zlaté, běda.
Bez krve vřelé.

Hlad máme, máte.
Hlad duše živé.
Půst. Tele zlaté.
Ozvi se, dive!

Pes zíve.

OPUŠTĚNÍ

Plny brazd jsou prázdné dlaně.
Prsty ještě tápou tmami.
Je tu někdo. Něco dá mi.
Nebyl. Bída spadla na ně.

Číhají pod břevnem čela
žárliví pavouci očí.
Pavučina neposkočí?
Vrásek sít se nezachvěla.

Přece dočká se, kdo prosí.
V dlani pavoučí jsou vosy
živé, s žahadly a žhavé.
V jedné Pater. V druhé Ave.

V dlaních hoří vrásek sláma.
Z ohně aspoň popel zbývá.
Lehounká a tenká skýva.
V jedné sám. A v druhé sama.

TYČKY V PLOTĚ

Osiřelé tyčky v plotě,
němé struny přibité,
mnoho víte o samotě.
O křídlech nevíte.

Stébła, kterým se po klasu
vyslyšení nestýská.
Bez tváře jste. Bez úžasu.
Vyděšená strniska.

Hubených let holé hnáty
do čekání zajaté.
Suky v dlaních. V hlíně paty.
Kolena nemáte.

PROCITÁNÍ

Hodiny odbily. Semena stínu.
Sypou se. Nerostou. Nemají hlínu.
Chléb bude. Chvátají do smrti
mlýnů.

Svítání, zatmění. Hodiny odbily.
V tmy, světla kamenech Kainovo
obilí.
Zas někdo procitá. Někoho zabili.

Svíjí se na věži had černý, had bílý.
Had hodin, svinutý, chřestící, zavilý.
Tma. Z tmy se rozední. Zítř — už
za chvíli.

Snad zrna vyklíčí. Klíč ticha zakvílí.

ÚZKOST

Vrávorají žebře vzdechů
nad dušemi, nad těly.
Nenašly zeď ani střechu,
o níž by se opřely.

Trouchnivé jsou příčle kostí.
Paty sklouzly, trnou paže.
Dávna tma. Vzlyk přítomnosti.
Kde jsou žebře, zdiva stráže?

Kde je zeď? Snad není tu.
Cesty pletou osidla
ze zklamání závitů.
Kde je ruka? Vystydla.

HODINY

Hodiny. Dnů tvář povadlá.
Píh vteřin smutná zrcadla.

Tvář nad kladivem kyvadla.

Tvář tvrdá. Tvář bez úsměvu.
Polyká. Zrno i plevu.
Tvář druhou čeká. Návštěvu.

Pot minut písmem po zdi jezdí.
Snad někdo šeptá. Němý ze zdi.

Snad srozumí, kdo nedoslýchá,
rafijí kruhům. Prstům ticha.

Tvář trne v trní. Nevítá.
Tikotu hřeby pobítá.
Bez očí. Slz má dosyta.

Rafíjí pavouk lakomý
je černý. Čeká. Jako my.
Much dvanáct v síť zaplétá.
Do vrásek, do slin. Efeta...

Snad hrkne chvíle neznámá.

Rafíje lomí rukama.

VZPOMÍNKY

Za obzor zmizely
hvězdy se stády.
Krabatý hřbet vřelý,
rohy a brady.

Nad čely rohů stín,
v tmě oči, zrcadla
zakletých kopretin,
tváře, jež uvadla.

Šíje koz, hlav kola.
Loukotě, jež letí.
Jazyk z tmy plápolá,
zuby, hladu děti.

Těžko pást se v smetí.
Těžko neúpěti...

Skály čel, stráž holá
nad očištěm očí.
Loukotě, tmy kola.
Točí se. Netočí?

Rohy desatera,
soudu hodiny.
Dvanáctá, tmy dcera
— dnes už, ještě včera? —

zvoní na stíny.

(Odlet vlaštovek)

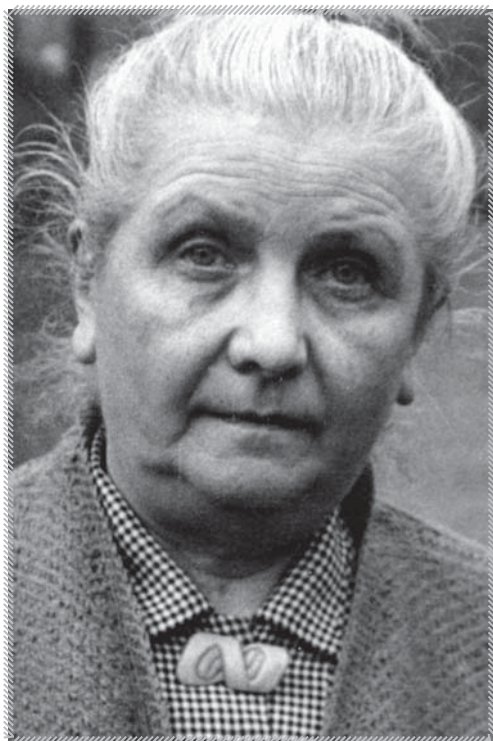

Foto z archivu Marcela Kabáta

Jan Kameník

Jan Kameník (vl. jm. Ludmila Macešková; 1898, Liberec — 1974, Praha), básnířka, překladatelka, prozaička a autorka dramát.

Vydala básnické sbírky *Okna s anděly* (1944), *Neviditelný let* (1947 náklad zničen, 1995), *Pubertální Henoch* (1969, upravené vyd. Mnichov 1982, 1996), *Malá suita pro flétnu* (1971), *Zápisky v noci* (samizdat 1976, 1993), básnicko-filosofické fragmenty *Paralipomena* (samizdat 1974) a prózy *Učitelka hudby* (1970) a *Mystické deníky* (1995). Z jejího souborného díla zatím vyšly dva svazky: *Prózy* (1995) a *Překlady* (1996).

STRACH ZE SVOBODY

*Narada pravil: — Vidiš tento
tamarindový strom? Mám
ti říci, že kolik listů na tomto stromě,
tolikrát se zrodíš
a pak dosáhneš osvobození.*

Svá hlubina bezpečnosti
čeká na jediné sklouznutí,
aby se na vteřinu podestlala
sametovějšímu pádu
než přistání na novém sněhu
a výhni čistšímu.

Sjeto tam,
je hnutí k styku dosud neznámému
odhaleno coby svítání
zamlčeného průsmyku,
kde asi něco končí nebo začíná —
A právě tam je mnohým strach se
vydat
i jen jedním osamělým posunkem,
aby se nenadále nepropadlo živo
naráz do mrtva,
za úlovek běsu,
který asi láká potutelným průvanem
ku propusti hrůz —?

Tak se ta chvíle si odpírá, napospas
vrhá se strachu,
ale neztrácí se jako nedoručitelný list,
vždy je tu a sebejistá čeká ve schránce
na svůj čas
někde uprostřed věků
mezi miliony životů a podob
jednoho sebe sama.

6. 5. 1966

KAM MÁ LÁSKA, TAM JDU CELÝ

Kam má láska, tam přilákán jde Bůh
a před ním To, co otvírá mou duši
klíčem věčnosti.
Nebojím se Jeho vichru, i když zastaví
mi dech —

Nenacházím Boha v snech,
jen v této přebíhající zkušenosti;
tam chycen, už mi navždy neunikne:
sic klecí nepoután, mou mříží
procházet se
On pojal ve svůj plán.

(Pubertální Henoch)

RYBÁŘ

V půlměsíci hor — či snu se zdály? —
nad proudem se chýlí rybář nenadálý
obrys jen a bílý v spoustách rybařící
Nemá-li či má-li ryba mu co říci?

Ryba: Hudeb neznalý by soudil klamně:
ústa oněmělá zůstala mně
citem prutu ale nasloucháš-li mi tu
co má volání to kmitu kmitů

Jestliže se vody vlní lépe
nežli rozechvívání mé Tebou
velkolepé
alespoň mi ukaž kam Ti dosahuji

ulovíš-li mne! — Hrot díla neviděti
dokud nenastalo nevýslovné tětí
Zdvižena až k Rybáři Co Jeho jest
z ní ují

SÍTINA

Jen Ono samo vím je výsluním
a všechno ostatní je v stínu
nediv se pak co v stínu vidím minu
neb objasnilo mne už samo bytí s Ním

i nezachyceno-li v síti
povolně zlomeném na způsob
obětního činu
— vždyť Ono potrhá kdejakou
posunčinu —
postačí aspoň na dosah To mítí

Týl stébel podestýlám-li tu
marnotratně hynu
plynule odevzdaný pozvedám-li
lidskou třtinu
ztrácje šum jen potichoučku čním

i toho svata chtěče zneviňuji vinu
nelíčeně a zcela do Něj plynu
i se svým přesložitým síťovým

— JEJICH LÁSKA NENÍ
JEŠTĚ TAKOVÁ,
ABY Z NÍ POZBYLI
ROZUMU

*(sv. Terezie z Avily: Hrad nitra,
Třetí komnata)*

— a tedy:
kdyby se na zem snesla nejtemnější
tma
jaká kdy byla
a myslilo se: někdo ji přežít má
i kdyby nebyla

kdyby každý zeměděl se vydávil
i zbylá láva
zdali sebe vědom si by někdo zbyl
z bývávala?

Leda takový žhář
co teď už nezahálí
a v noc i den si pálí

ohněm srdce ohořelou tvář
boje se aby zdarma nečekal
horoucí lásku Boha pro kterou tu
šťkal

(Malá suita pro flétnu)

MÁ BOLEST

Zahajuji bolesti,
která je k nevyhojení —
Ten stihomam to neštěstí
oklestí se jen lstí.
Kdo vtiskl je do mého já
kdo pohotově vyhovuje
jámě zjevující stíny?
stíny bezhlasé? a z jaké viny?
Něco ve hlase už vyhaslé
ještě nabádá a svádí: zahal se!

(Srpen 1972)

UZDRAVOVÁNÍ

Mozek uvázaný na uzel když povolil
nastalo zděšení z radostí života —
s těma poodhrnutýma jistotama
to bolí víc —
Vylov mne jsem tu!
Obrůstám-li slovy silou možno-li tak
říci?
teprve se všemi dary tu stanu zas
opravený
změněná blahost
znovu Jan —

Slévání olova bolesti už nenastává
na mé tříkrálové lžici
a luštění vychladlého tvaru se stalo
marným pokoušením umu
aby se mi obraz nestal utlačitelem
Zdali a nakolik živ je jediná otázka
plná smyslu pro pokračování v cestě

Chybí něco pravdivého jako dýchání
odpočivného do široka do hluboka
chvění opravdovosti
Dostanu-li se znovu na trať spásy
tedy jen postrkem —
/ Zbobtná-li osoba až zastírá si To —
je nutno potupit se /

(14. 10. 1970)

VYKOUPENÍ

Bydlí v marnosti kdo fouká do plev
když zrno paraziti snědli
Ptávaly se zimy lét a léta zim
po pytlech plných sytosti —
ani zrnka ke klíčení nezbylo
Tedy opustiv ty zásobárny smutku
za mizením odešel — a nebylo to
pravda
za mizením stále něco žilo
za rzí minula ač nezrnatého

Mezi vteřinami domnělého času
propad v jiný styl a jinou krásu:
dříve než si tělo z útrob počalo tkát
rubáš
naučil se *umřít neumíraje*
Tak minuv ponenáhlu minulý svůj
obzor
proti logice těch strastiplných polí
vyvázl i z minulého rozměru svých sil
a ztratil tíhu sebe sama.

(29. 3. 1970)

(Zápisky v noci)

Jaroslav Seifert

Jaroslav Seifert (1901, Praha — 1986, Praha), básník, prozaik, publicista a překladatel.

Vydal básnické knihy *Město v slzách* (1921, rozšířené vyd. 1923), *Samá láska* (1923), *Na vlnách TSF* (1925, přepracované vydání *Svatební cesta* 1938), *Slavík zpívá špatně* (1926), *Poštovní holub* (1929), *Jablko z klína* (1933), *Ruce Venušiny* (1936), *Zpíváno do rotačky* (1936), *Jaro, sbohem* (1937, rozšířené vyd. 1942, 1946), *Osm dní* (1937), *Zhasněte světla* (1938), *Vějíř Boženy Němcové* (1940), *Světlem oděná* (1940), *Kamenný most* (1944), *Přilba hlíny* (1945, rozšířené vyd. 1946, 1948), *Šel malíř chudě do světa* (1949), *Píseň o Viktorce* (1950), *Maminka* (1954), *Sklenice vína. Frenštátská romance tříkrálová. Taneční hodiny* (1955), *Tři romance o víně* (1955, rozšířené vyd. pod názvem *Romance o mládí a víně* 1955), *Petrín a věnec sonetů* (samizdat 1951, 1956), *Chlapec a hvězdy* (1956), *Vytržené stránky* (1957), *Praha* (1964), *Koncert na ostrově* (1965), *Halleyova kometa* (1967, rozšířené vyd. 1969), *Odlévání zvonů* (1967), *Morový sloup* (samizdat 1972, Kolín nad Rýnem 1977, 1981), *Deštník z Piccadilly* (samizdat 1978, Mnichov 1979, 1979, rozšířené vyd. 1981), *Býti básníkem* (1983), *Co všechno zavál sních* (1992), *Prezidentu Edvardu Benešovi* (2004), autobiografickou prózu *Hvězdy nad rajskou zahradou* (1929), vzpomínky *Všecky krásy světa* (samizdat 1979, Kolín nad Rýnem a Toronto 1981, 1982, necenzurované vyd. 1992) a několik desítek bibliofilů a soukromých a příležitostných tisků. Jeho souborné dílo vyšlo v sedmi svazcích (1953–1970), dále čtyřsvazkové (1986–1990) a nově vychází sedmnáctisvazkové vydání (od roku 2001, zatím 10 svazků).

V roce 1984 obdržel Nobelovu cenu za literaturu a v roce 1991 Řád T. G. Masaryka.

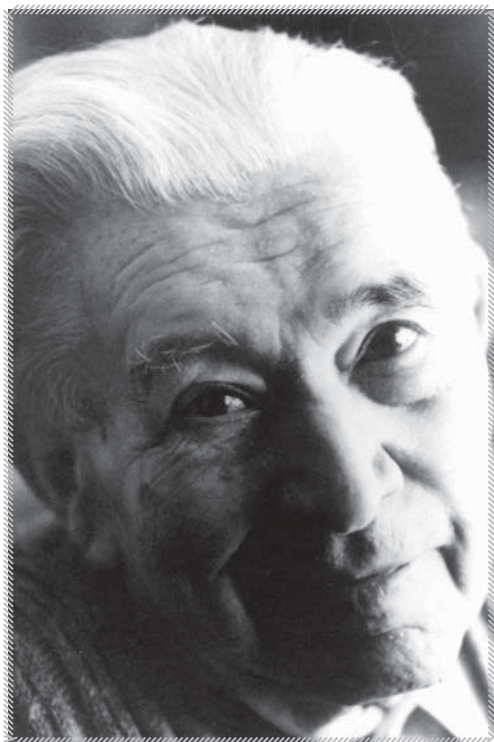

Foto © Karel Kestler, z archivu Jany Seifertové

BAZILIKA SVATÉHO JIŘÍ

Kdyby v bílé bazilice svatého Jiří
vypukl požár,
ale nedej bůh,
její zdívo po ohni bylo by růžové.
Možná i obě věže: Adam a Eva.
Eva je štíhlejší, ženy tak bývají,
ale je to jen nepatrná pocta
jejich pohlaví.
Opuka v žáru lehce zrůžoví.

Tak jako mladičké dívky
po prvním polibku.

(Halleyova kometa)

NEBESKÉ ZÁVORY

Několik vteřin před svou smrtí
obrátila k nám matka tvář
a chraptivě vykřikla:
Není nic.
Přes její ústa se pak překlenulo ticho.

Do jaké propasti se rozsypal
její růženec
stokrát zlíbaný,
kam padala všechna slova modliteb
a ševel písni,
které zpívala odmlada?
Kam se poděly strach i úzkost
z těch nepatrných skutků?
Jsou označeny jmény hříchů
a jsou právě tak špatné
a právě tak dobré
jako všechny ostatní.

Jakou temnotu asi spatřila
v té kruté vteřině,
kdy se odrážíme patami od země,
abychom vzápětí na ni klesli?

Vykradl jsem se na pavlač
a z matčiny rozviklané židle
díval jsem se někam nahoru
do nebeských výšek.

Po celý náš dlouhý život
civějí nám do oken,
nic nám nepřikazují,
nic od nás nechťejí,
a chcete-li,
jsou k nevyslovení krásné.
A my se pokoušíme je podplatit
zrnkem kadidla,
zrnkem růžence,
slovy a slzou!

A nakonec chceme pozdvihnout
jejich světelné závory
svým posledním vzdechem,
který je ze všeho našeho úpění
nejmarnější.

(Odlévání zvonů)

x x x

To nejhorší mám za sebou,
říkám si, jsem už stár.
To nejhorší mám před sebou,
ještě žiji.
Ale kdybyste mermomocí chtěli
vědět,
byl jsem šťasten.
Někdy celý den, někdy celé hodiny,
někdy jen pár minut.

Po celý život byl jsem věrný lásce.
A jsou-li ruce ženy víc než křídla,
co jsou její nohy?
Tak rád jsem zkoušel jejich sílu.
Je něžná, když stisknou.
Ať tedy rozdrtí kolena
mou hlavu!

Kdybych zavřel oči v tomto sevření,
nebyla by tak opilá
a nebušilo by mi tak zběsile
v mých spáncích.
Ale proč bych je zavíral?

S otevřenýma očima
prošel jsem touto zemí.
Je krásná, vždyť víte.
Byla mi možná víc
než všechny mé lásky najednou.
A její objetí trvalo celý život.
Když jsem míval hlad,
živil jsem se téměř denně
slovy jejich písní.

Ti, kdož odešli
a rozprchli se kvapem po zemích,
už to snad poznali:
svět je hrozný!
Nemilují a nejsou milováni.
My aspoň milujem.

Ať tedy rozdrtí její kolena
mou hlavu.

(Morový sloup)

MILENKA BÁSNÍKŮ

Bláhové chvíle prvních lásek!
Tenkrát jsem ještě věřil,
že umírat uprostřed květů,
když je člověk zamilován
až po uši,
nebo zemřít na karnevalu
v Benátkách
může být krásnější
než na posteli doma.

Smrt je však paní všech bolestí,
co jich zná svět.
Její vlečka je utkána
z chropotu umírajících
a je pošita hvězdami slz.

Smrt je loutna nářků,
pochodeň hořící krve,
urna krásy
a brána nikam.

Někdy bývá i milenkou básníků.
Ať se jí dvoří
v pachu mrtvého kvítí,
když jim nevadí
úderý ponurých hran,
které se daly na pochod
a šlapou v krvavém blátě.

Smrt vsouvá do těla žen
svou dlouhou úzkou ruku
a škrtní nemluvnátka pod srdcem.
Octnou se sice v ráji,
ale ještě celá od krve.

Je císařovna všeho vraždění
a její žezlo
rozkazuje od počátku světa
hrůzám válek.

Smrt je sestřička hniloby,
poselkyně zmaru a nicoty
a její ruce
svalí na prsa každého
břemeno hrobu.

Smrt je však i jenom okamžik,
škrtnutí péra
a nic víc.

(Deštník z Piccadilly)

BACHŮV KONCERT

Nikdy jsem zrána dlouho nevyspával,
probouzely mě ranní tramvaje
a často i vlastní verše.
Vytáhly mě z peřin za vlasy,

přivlekly k židli,
a sotva jsem si promnul oči,
donutily mě psát.

Připoután sladkou slinou
ke rtům jedinečné chvíle,
na spásu bídne duše své
jsem nemyslí,
a místo věčného blaženství
toužil jsem po rychlém okamžiku
prchavé rozkoše.

Marně mě zvony zvedaly ze země,
držel jsem se jí zuby nehty.
Byla plna vůní
a dráždivých tajemství.
Když jsem se v noci podíval na nebe,
nebe jsem nehledal.
Spíš jsem se děsil černých děr
někde na konci vesmíru,
které jsou ještě strašnější
než samo peklo.

Zaslechl jsem však zvuky cembala.
Byl to koncert
Johanna Sebastiana Bacha
pro hoboje, cembalo a smyčce.
Odkud zazníval — to nevím.
Ale ze země to nebylo.

Ačkoliv jsem neokusil vína,
trochu jsem vrávorál
a musil jsem se zachytit
vlastního stínu.

(Býti básníkem)

Foto z archivu Jiřího Závady

Vilém Závada

Vilém Závada (1905, Hrabová u Ostravy — 1982, Praha), básník, autor knih pro děti a překladatel.

Publikovat začal v polovině 20. let. První vyšla sbírka *Panychida* (1927), následovaly *Pašijový týden* (bibliofilie 1931), *Siréna* (1932), *Cesta pěšky* (1937), *Hradní věž* (1940), *Povstání z mrtvých* (1946), *Město světla* (1950), *Polní kvítí* (1955), *Jeden život* (1962). Vrcholnou knihou Zavadovy poválečné tvorby byla sbírka *Na prahu* (1970), další bilanční sbírkou byla kniha *Živote, díky* (1977). Výbor ze studií, úvah o literatuře a vzpomínek vyšel pod názvem *Krajina a lidé mého srdce* (1975, rozšířené vyd. 1980). Pro děti napsal básnické sbírky *Přijdu do mateřské školy* (1955), *Jdou vojáci, jdou* (1956), *U maminky, u tatínka* (1959). Souborné vydání jeho poezie vyšlo v pěti svazcích — *Básnické dílo Viléma Závady* (1972–1979).

ODLIV

Na slunci jsem nabíjel baterie života
Na horách a v lesích tankoval vzduch
do plic

Na smetanově husté trávě popásal
své oči

V modři oblohy rozpouštěl únavu
a smutek

A z ozonové výše mládí shlížel na
svět

A ještě mám oči zality roztaveným
světlem

A ještě se v nich koupe oslnivé moře

A ještě ve mně pohřmívá a blýská síla
mládí

Však život rozvodněný jak zjara toky
řek

Opadá rychle na mrtvá ramena
vzpomínek

Vyletěl jsem prudce ze sebe jak
divoký pták

až jednoho rána se octnu v labyrintu
zdí

jak polapený ptáček v ptáčnickově
kleci

V průzračných očích mu křídly tluče
strach

a hlavou naráží do ocelových prutů

A kolem chodí lidé slepí a hluchí

na obě oči a na obě uši

ale i srdcem a duší

a bez touhy a citu jak eunuši

a nikdo nevidí a netuší

jak život sotva počatý je bez lítosti
vyháněn

a sotva přišlý na svět váben lapán
mrzačen

Abych utišil nářek hladem

zkroucených střev

nechávám hladověť odstavené srdce

Už se nesytím chlebovou vůní polí

Už mě neopájí vzduch opojný jak
éter

a slunce neprovádí na mně transfúzi
krve

Jak bolavý zub mě trápí ten prázdný
život

Sám nad sebou pláče když zabírám
svůj čas

Přitáhl jsem opasek a v lampě stáhl
knot

však nikdy neprodal své
prvorozenství

když mi chtěli vypumpovat duši
a naplnit žaludek

Měl jsem odvahu neveřejně trpět
bolest zimu hlad

Od mlada otevřen a přístupný jak
dům

nezamykal jsem dvěře ve dne ani na
noc

Bez pozvání přicházejí lidé
a zůstanou

Obsadí nejvyšší patra a pokoje

Až mě střepou do sklepa v přízemí

Ruší mé spojení a přetrhají osudy

Přenesou na mě starosti a nemoci

Nasadí své rouby a navazují úponky
Třesou se mnou jak s nedozrálým
stromkem
do hlavy mi vtloukají svou víru
Chtějí na mně abych viděl jejich
očima
a říkal co si sami přejí slyšet
a zpíval podle jejich not

Otloukají mě jak vrbovou píšťalku
až přitom natlučou i křehkou
skořápku
a rozšlehají ohnivý žloutek duše
a vyženou z ní krvi žíhané zárodky
To není lehké ublížení končící smrtí
Ale rafinované vraždění nemluvnátek

Prchám před nimi z domu
a potloukám se v ulicích
a v nesmyslném shonu města hledám
oázu ticha
Už se neženu jak střela po své dráze
ale sám jsem honěn a štván jak polní
zvěř
A nad sebou vždy cítím jedno
přimhouřené oko střelce

Měl jsem rád život skrytý a nemohu
žít v skrytu
Měl jsem rád život v ústraní
a nemohu žít stranou
Vytržen ze svých vod ztrácím jak
ryba živý lesk
Vyvolán na pódium v koktání ztratím
svůj hlas

Když sám už nemohu přelézt ani zed'
své slabosti

obezdím nakonec kamenné roubení
své studně
a sám se ohradím ve světle pokoje
abych se neztratil jak vyschlá řeka
v písku
a nevyvanul ve větru jako dým

abych jak slunce na vodách
zachytil aspoň záblesky
věčně vypínaného a přerušovaného
bytí
otiskl si je v srdci a poslal zase dál

U Z D I

Rád sedával jsem u stěny,
abych byl zezadu chráněn.
Teď stojím ke zdi čelem.
Vím, co mě čeká
a co se bude dít,
ale ta zeď už nebude můj štít.

Zem na zimu už zhasíná
a od slunce mi hlavu odtíná.
Vydechla noc mrazivou zář.
A srdce bečí úzkostně
jako ta boží němá tvář.

V životě jsem se hájit neuměl.
Až dneska bych se bránit chtěl.
Jako krev se ve mně slova cedí.
A nedostávám na ně odpovědi.

SLUNOVRAT

Lačen dívání se dívám a dívám
až nahleděn nic nevidím
Lačen slyšení jen naslouchám
a poslouchám
až hřměním ohlušen nic neslyším

Naplní se čas a chvíle dozraje
a v tiché rovnováze bezvětrí
se najednou vše rozplyne jak bublina
strženo váhou nutnosti
odvanuto v průvanu let
odneseno proudem hořké myšlenky

Maje až po krk sladkosti země
až na smrt unaven volností duše
zachmuřím se zčistajasna mrakem
a už jak osud valící se k svému konci
unáší mě smutek na úpatí noci

Nepřikován dosud k žádnému životu
nesvázán s ženou ani s dětmi
plynul jsem v proudu bez břehů
planul jak plamen ve větru
k ničemu nelnul a neměl žádný cíl

Jako by mi byla duše k nepotřebě
jako by mi byla jenom na obtíž
zatoužil jsem svůj život s něčím smísit
někam jej vkovat
někam do terče vbít

Zatajím dech až na smrt zblednu
Své mládí zlisuji za horka na kámen
Svůj oheň vměstnám do hlavičky sirky
Svou duši stáhnou až na práh nebytí
Sám sebe popřu v nicotu a prach
Sám sebe zatluču jak hřebík do rakve

A když se rozležím v samotě a ve tmě
začne se ve mně znovu šířit
Zelené selenové světlo se rozsvítí jak
v rádiu
a z hloubi se lije tichá melodie

V našich útrobách vždy dřímá nějaké
dítě

Neumí mluvit jenom se smát a plakat
Neumí chodit a už se rozbíhá
Neví co chce a po všem vztahuje ruce

Padá a běží s otevřenými ústy
S otevřenými ústy s vyplazenou duší
jak by chtělo doběhnout až na práh
věčnosti

Už jenom vteřinku už jenom jeden krok
Už vidí před sebou cílovou pásku
Před zrakem se mu zavlní mžítiky
Na slunci slepě zamžourá listí
Jak osiky se roztřesou kamenné stěny
A to je poslední zeď v labyrintu zdí
Za ní se rozvírá nesmírná propast

Jak bychom sáhli na drát s vysokým
napětím
a při doteku spálili všechny své
pojistky
zableskne se nám ještě v hlavě
slunce nás oslepí oslnivou září
ale též navždycky zatemní
vše co je za ní
a v ústech zatrne trpká chuť blesku

Neb nikdo nepřekročí svůj stín
A nikdo nepřeskočí svou kůži
A kdo z nás přestoupí práh země?

(Na prahu)

Vladimír Holan

Vladimír Holan (1905, Praha — 1980, Praha), básník, prozaik a překladatel z němčiny, francouzštiny, španělštiny, ruštiny a polštiny.

Debutoval sbírkou *Blouznivý vějíř* (1926), ve třicátých letech mu vyšly sbírky *Triumf smrti* (1930), *Vanutí* (1932), *Kolury* (1932), *Oblouk* (1934), *Kameni, přicházíš...* (1937), *Září* (1938) a *Sen* (1939). Následoval básnický deník *Lemuria* (1940) a knihy poezie *První testament* (1940), *Záhřmotí* (1940), *Chór* (1941), *Tereška Planetová* (1943), *Cesta mraku* (1945), *Dík Sovětskému svazu* (1945), *Panyhida* (1945), *Zpěv tříkrálový* (1947), *Rudoarmějci* (1947), *Tobě* (1947), *Prostě* (1954), *Tři* (1957), *Zuzana v lázni* (1962), *Mozartiana* (1963), *Příběhy* (1963), *Bez názvu* (1963), *Na postupu* (1964), *Noc s Hamletem* (1964), *Triolog* (1964), *Bolest* (1965), *Na sotnách* (1967), *Asklépiovi kohouta* (1970) a *Noc s Ofélií* (1973). Spolu s Jaroslavem Seifertem publikoval knihu *Dva světy* (1966). V letech 1965–88 vyšly jeho spisy (11 svazků, 5. svazek obsahuje dosud nepublikované sbírky *Předposlední* a *Sbohem?*), od roku 1999 postupně vychází jejich druhé, revidované a rozšířené vydání.

In memoriam mu bylo uděleno nejvyšší státní vyznamenání Řád T. G. Masaryka.

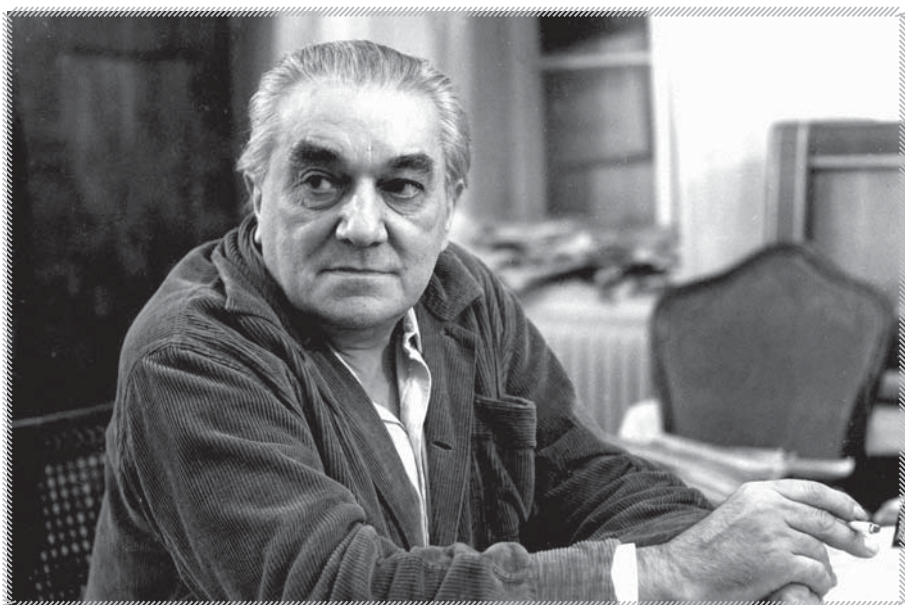

Foto © Václav Chochola, z archivu B&M Chochola

KONEC?

Podzim... Možná že poslední
s posledním jablkem ze stromu
poznání...
Ejhle čas, kdy nelze čekat,
až se barva polepší, než uschne
obraz...
Ejhle čas, kdy prázdnota a vyprahlost
při světle bez tepla,
a přece jakoby k dovršení
ničí neřest, zločin a život...

To vše se také objevuje na zdi
prokvetlé ledkem, na zdi
tak na spadnutí, až je tu nikdo...

RADOST

My, sami před sebou, my, bytosti
mezi věcmi a tvory!
Kdo je tu prostředníkem,
který by obstál, i když ho
nikdo nepotřebuje?
Snad by to měla být radost
jako věčné soucítění,
ale je to právě ona,
která je nejbytotnější v čase:
nejpřítomnější, nejsmrtelnější...

TO JENOM SMRT

Prastará hrůza, prastarý úděs —
a má to dětskou tvář... To proto,
že v představách se k nim
nepřiznáváme, neboť
je u nás matka. A je to ona,
která se stále ptá: „Je ti už líp?“

To jenom smrt je bez otázek... Sama...
Umění pro umění...

TAM

Peklo, nebo přítomnost?
A co je dřív? Pokračování
kvůli sobě samému? Nebo
spolušílení až k slasti
z mnohatvárného zmaru? Pro kolik
hadů se nepoznáváme
v popelu, písku a prachu pouště,
která z nejistoty může být
vždy větší? ... Ach, to jenom
v matce vše dávno oplakané
je stále ještě plačící...

(Asklépiovi kohouta)

MILENCI

Ještě se neloučí. Je to,
jako by spoléhali na věčnost.
Ještě se neloučí. Možná
jen proto, že kolem mrzne.
Ještě se neloučí. Jistě
jen proto, aby svět o tom nevěděl.
Ale rozloučí se. A kdo z nich
po letech řekne: „Já se nevracím,
já jsem byl věrný!“

NESMRTELNOST

Přijít sám k sobě, nalézt se,
uskutečnit sama sebe,
aniž jsi v lásce k jiné bytosti,
je odmítnutí života...

Kam potom uniknout, ach, kam?
Vždyť všechno neviditelné
je už zde také ve viditelném
a jako by se sama nesmrtelnost
děsila smrti...

ZEĎ, KTERÁ VYSTAVĚLA SAMU SEBE

Roztěkané blesky, přemrštěná
mračna
a dole vichrem zahlušená
země. Ale na jejím
nejvnímavějším místě
je zeď, která vystavěla
samu sebe, a to tak,
že nemohla jinak.
Nevyhýbá se podezření,
že až bude třeba,
zhrouť se k nečekanému
přehlédnutí, jakože stejně
nenamítá nic zůstat zde
až do omrzení... Ale kolik
je v ní tajných vchodů
pro bytosti s osudem ve výslužbě!

JISTOTA

To se vám jenom bdělo. A na všechno
jen sama, neměla jste čas
napsat dopis, poslední dopis,
který by mu oznámil: „Ano, vezmu si
vás!“
Možná že jste se bála říci,
že je to tady,
když jste chtěla hned odejít.
Ale je jistotné,
že není a nemůže být svobody,
bojíme-li se smrti...

(Předposlední)

DOPIS

— Umíráte... Žil jste rád?...
— Ano!
— Proč?
— Jednou mi pod starým platanem
podala neznámá dívka dopis
a odešla...
— Četl jste jej?
— Ano.
— Co v něm bylo psáno?
— Nic!

BEZ

Bylo to za živým, hlohovým plotem
(kde tuhýci zproboďávají do zásoby
na ostny
včely, hmyz, ba i myšky),
bylo to za tím krásným plotem,
kde na mne volal líbezný dívčí hlas:
„Tak ses zas vrátil? Pojď dál!“
Ale já nešel, ne že bych ji neslyšel,
ale že jsem byl bez paměti...

TVÉ DĚTSTVÍ

Nejvýše ovšem
čněl tam hrad.

A které z ptáků
měl jsi rád?
Krkavce, havrany, vrány, rorejse,
poštolky, výry a netopýry.

Ptáka nejkrásnějšího jsem však nikdy
neviděl,
zato jeho trus, ach!

VĚRNÁ

Věrná, ano! Ale proč
po tisíciletí hledáme
marně stejně věrné
křestní jméno smrti?
Bylo by to pak všechno důvěrnější?

(Sbohem?)

Milada Součková

Ivan Jelínek

Viktor Fischl

Pavel Javor

Josef Lederer

Ivan Blatný

František Listopad

**Gertruda Goepfertová-
-Gruberová**

Jiří Kovtun

Milada Součková

Milada Součková (1899, Praha — 1983, Boston), prozaička, básnířka, literární historička.

Publikovala básnické sbírky *Kaladý aneb Útočiště řeči* (1938), *Mluvicí písmo* (1939), *Žlutý soumrak* (1942), *Gradus ad Parnassum* (Lund 1957), *Pastorální suita* (Řím 1962), *Alla Romana* (Řím 1966), *Případ poezie* (Řím 1971), *Sešity Josephiny Rykrové* (Toronto 1981), *Sešity Josefíny Rykrové* (1993), prozaické knihy *První písmena* (1934), *Amor a Psyche* (1937), *Odkaz* (1940), *Zakladatelé* (1940), *Škola povídek* (1943), *Bel canto* (1944), *Neznámý člověk* (Lund 1962, 1995) a řadu literárněvědných knih a studií, které psala převážně v angličtině. V letech 1995–2009 vyšlo souborné *Dílo Milady Součkové* ve dvanácti svazcích.

Foto z archivu Kristiána Sudy

NEBYDLILA TU SESTRA
CARRIE?

(Chicago) dům v předměstí
sluncem se honosí
v nedělním odpoledni
ten klobouk sváteční
se sametem příkrasy
v módě před mnoha léty
do cihlova, s pěnou sádry
nežila tu snad sestra Carrie?
třešně či sedmikrásy?
jarní klobouk zdobí
na začátku století
dům byl tenkrát nový
už jehlou času opravený
prsty rozpíchaly dráty
továrny, telefonní centrály
modistky, zde řeknou millinery
ozdoby z drátu rezaví
nitěné rukavičky v neděli
na mladé ruce sestry Carrie
telefonistka (stará): pamatuji
klobouček na smetí pohozený
v obraze Mary Cassatt září
v sametech umělé okrasy
v obchodním skladu zašustí
v papírech odvátných v sady
předměstských jetelů, růží
kdes v cizí paměť zapadne
i rukavičky (bílé) nitěné
dláždění asfalt přelije
jen v štětcí, verši uvázne
Seifert by řekl: toť vše.

V SRPNU
(1968)

Den v konci srpna
v poupě zmáčknutá
snad ani růže
jen v dlani hebká
bez příběhu, smysly
myslí hnuly, rozměry
kdes nářek ženy, matky.
Florián oči poulí
v omítce, v ohni léta
ten div jsme zmeškali
až se stane? kdy?
na pole odešli, u řeky
nám vzkazy nechali
že tudy půjdem' věděli?
zmýlená? my oni?
svatí jsou dnes v poli
v kapli roucha nechali
jen v košili, u lesa
dřevo voní pryskyřicí
den celý v ohni
Florián potlučený
nejasně vzkazy tlumočí
jez, splav ho překříží
z mlýna husy zaječí
prý Kapitól je v nebezpečí.

ABSTRAKTNÍ KOMPOZICE

Sen noci hudební
nástroj vede melodii
s podivem, kštice romanticky
do čela padá na mladé oči
ústa zvlhla jako k políbení
tvář se k hudbě přiklání
struna na desce renesanční
dvorně tanec rozvádí
až do poskoku družiny
k písničce, ozvala se z dáli
länder, skoro po venkovsku
gentle lover — zanech vzdechu
hled', oni jak ty milovali
zradili, byli zrazení
tam v dáli při měsíci tančí
děvčata, gentle lover, zpívají
zradily, byly zrazeny
ve vsi svatbu chystají
co na tom, že to sňatek víly
ten bystrý rytmus taneční
ty struny pod hbitými prsty
blízko, zdáli roh lesní
tam ve vsi ländler tančí
dívky sborem přizvukují
zádumčivým se vysmějí
v lese v hloubi, tiše z listí
smyčce šumí, ach přichází
here comes the lover
takt je čtyřčtvrteční
v průvodu, zas v dáli zpívají
stmívá se, stmívá ve snu noci
zpívají tišeji květy, listí
zpívají, tančí, podej mi ruku
v sen noci hudební, slyšíš v dáli
ve vsi hrají, tobě se vysmáli

länder tančí, zpívají víly
z houští hlava medvědí
leoparda, lví se vynoří
pro strach, jsme v lese Ferrary
v zámku, ve Slovenské zemi
tichý smích, kroky v listí
kdes v dáli Dunaj šumí
v les buků, dubů hrají
sen noci troubí halali.

METAMORPHOSIS

Daphne mezereum
na jaře, tak časně
že křoví klín jí nekryje
s dívčími údy, mezi stromy
v březnovém slunci, rychleji
proudí mízy, v jeskyni nymfy
poslední sních rozpouští
nubilis, mladinké údy chladné
jak sních, hřejivě vroucí
vonnými kvítky větví
v suchém listí země zavoní
v les loňských let se noha boří
ve výši struna apollinské lyry
nymfa prchá lehkonožá keří
kapky krve v lišejníky roní
zlatý prach prašníky lísky
pod nohou větev zpuchřelá
běh zastaví, temně zružovělá
mezerea, okvětí slunci otvírá
mlčky, v tichu, zádumčivě stojí
Musagetes, před zrodem proměny.

ZÁTIŠÍ*Blaženě a Františce*

Zelené boby, okurky
 na stole v kuchyni
 neuschly po dešti
 v hluboké míse jak je utrhlí
 hliněné z kameniny
 ve sklepe (zatéká) krajáč smetany
 na sklepním schodu sedí
 shora prvním, na kameni
 hrnek s brusinkami
 smráká se v kuchyni, javory
 pod mraky stíní, špatně hoří
 podpal, šíří se k večeri
 na talíři ustálí
 zeleň barvy zátiší
 hled! Cézannovy hrušky
 v kruhu misky ubrus zmáčkly
 bílá (smetany) uvázla v zeleni
 venku se jasní, pod mraky
 z javorů ještě prší
 zelená, omítka zasvítí
 bílá, domu přes silnici.

**ŽLUŤ, MODRÁ,
ZELENÁVÁ, SIENY**

Kostky mozaiky než se složily
 v pobřežním písku svítily
 žlut, modrá, zelenavá, sieny
 i nejsytější barva v závoji
 mořské pěny, v zobrazení
 zázraku San Marco na náměstí
 dnes světla oči promítají
 obrazy na sítnici, kostky
 v obraz tehdy nesložený
 zelené, modré, žluté, sieny
 spojeny v obraz uctívaný
 sieny očí s příbojem si hrály
 s kaménky, v závoji mořské pěny
 než je ruce k sobě přitáhly
 přivinuly, v stěnu promítly
 u toho pobřeží jsme oba stáli
 v pláštích na benátském náměstí
 v skořicovém, z tmavé zeleni
 na náměstí, v čtverci postaveni
 v tmavých pláštích, s škraboškami
 úsměvy v skříň jsme odložili
 dřeva vyleštili štafírníci
 na stráni v háji šuměly
 tehdy jsme, ach, spolu nešli
 hustým mlázím, u stolu nejedli
 z dubové, vyhlazené desky.
 Ruskin, Butor? Lloyd Trieste
 na laguně slupka od ovoce
 žlut, modrá, zelenavá, sieny
 kostky slov pevné, bez hnutí.

(Případ poezie)

Ivan Jelínek

Ivan Jelínek (1909, Kyjov — 2002, Londýn), básník, prozaik, esejista, novinář, překladatel z němčiny a angličtiny.

Vydal básnické knihy *Perletě* (1933), *Nedělní procházka* (1936), *Kudy* (1939, 1946 přepracované vyd.), *Básně 1938–1944* (Londýn 1944, přepracované vyd. pod názvem *Básně 1938–1945* 1946), *Ulice břemen* (Viedeň 1956), *Skutečna* (Mnichov 1960), *V sobě Letohrad* (Řím 1965, rozšířené vyd. 1998), *Sochy* (Řím 1970), *Ódy* (Řím 1971), *Posel* (Řím 1975), *Kolová stavba* (Řím 1980), *Akropolis* (Mnichov 1982), *Slovozpěv* (Řím 1984), *Se sluncem na prsou a lvem* (Los Angeles 1986), *Hoře věčnosti* (Mnichov 1988), *Bocca della verità* (Řím 1989), *Světlo a tma* (1991), *Korist* (1992), *Ex voto* (1995), *Na způsob nicoty* (1997), autobiografické romány *Potápěči* (1994), *Daleko od brány* (1999) a knihu vzpomínek *Jablko se kouše* (1994). Souborně vyšla část jeho básnického díla ve dvou svazcích pod názvem *Básně* (1999 a 2000).

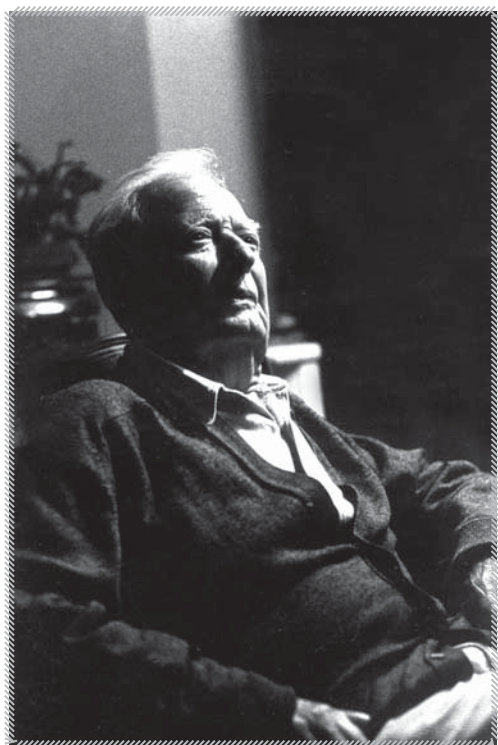

Foto z archivu Zdenky Kolářové

REPTÁNÍ

Kamení reptá.
Na krátkost svého
života pazourkového
se s vlky zlostí.
S vlky o mé kosti
se pere.
Hladomoru se neptá
miserere.

Zuby v šíje ponořeny:
tesáky v diamant pohříženy,
útesy skal v maso zabořeny.

Jak psi
kamení na smrt s vlčicí!
Chřtány s chropotem rvou se
o sebesamo mých kostí.
O má dvojčata prou se:
o mé Nejsi. O mé Jsi.

Větrá neproměnnost.

Větráním břit tenčí:
sochy vykleštuje
v mé Nejsi.

Věčnosti nános nanášejíc
kamení každodennost
v mé Jsi.

Dvojčata má
ona potratila,
když s kamením se rvala.
Ač z lásky dobře počala,
nepovila, a proč se neptala.
Odkud jsi? Kdo jsi?
Nereptala.

(Sochy)

PAMĚŤ ZRCADLA

To je ta chvíle,
kdy zrcadlo
si lásku upamatovává.

To je ta chvíle paměti.
Chapadlo vně. Mimo rozpětí
jediné se dělo.

Zpaměti celou noc lilo.
Vše v zrcadlo se slilo.
Z paměti žal dál uplavává.

V tmě lilo. Hromem bilo.
V paměti hřmělo.
Tělo ze zrcadla vstává.

V uších zašumělo.
Dopršelo. Šplíchlo.
Sklo zamžije.

Popaměti do zrcadla
šťastna vnořila se.

To je ta chvíle.
Domlčelo, cos vzdychlo.
Sklo jasné se.

Popaměti ze zrcadla
láska vrátila se.

(Posel)

PROSBA

Pallas,
řeklas, vyznej se.
Kleč. Vstup v seč
mých vnuknutí.

Nyní mou zbožnost vyslyš.
Slyš, to má krev kane
z oběti pokory.
A zpět plyne
v srdce usebrané.

Mnou, bohyně, myslíš?
Vzděláváš úhory
zpupné myslí?

Přece vše nesu.
Lásku, její vínek.
Z titánských běsů spas.
Jimi jsem vinen.
Těž jimi, mráz
v mrazu jíní
své hlavy.

A přec tvé slávy
je částí ona,
tobě nesvolně svolná.

Kde najdu... kde chyba,
jíž vyprahám,
vychrtlý po tobě hladem?

Kterým, kam horempádem,
kam se tvá milost shýbá
k mé snaze, mým přísahám?
Jak k tobě? Zapřísahám
tvé nesnadno i snáze.

Panno, věno
prozrazené hlavy Boží.
Tvé tajné slovo nezrozené
v svém hluchém hloží hledám
uchem svého podobojí:
v lásce. V rozumu zbroji.

Jak rozuměti
tvému úradku?
Chceš mne co květ
prostoty? Sebeprázdnoty?
Co zvonovinu,
bych srdcem zvonu
vyznal vinu,
pýchu svých tónů
co řad slov?
Jež v kov jediného
sléváš bez rádků.

Jsi matka mého rozumu.
Jsi, co za tebou Ono?
K Onomu jsi páska?
Jsi sama Láska?
Jsi maska
stará i nová
nevýslovného slova?

(Akropolis)

T H E R A

Dům na západy pozamykán.
 Víčka okenic ztištěna
 tam, kudy průvan duje.
 Výmluva záclon spuštěna,
 odnikud nikam
 až sem. A z které sluje?
 Co živomrtvé uhošťuje,
 zplozence bídy bez věna?
 Matečná budou hoštěna
 k prasknutí prázdná bezmotýlí.
 Teď v utajených chvílích
 jsou vřava ticha řečená.
 Vrás pozotvíráno!
 Už bez ohledu
 na srozumitelnosti sledů.
 Ty sleduj heslo pronesené!
 To, které na výsluní žene
 z blyštění úplňkové luny
 struníky a všechny struny?
 Jimi ti maní zachovala
 prázdno stínů.
 Po krvi živost těch,
 co hlídat nepominu.

(Slovozpěv)

P O R U Č E N Í

Prořeklo se slovo k slovu,
 uřknuto slovem
 na příhodu prázdná.
 Skorem slovo podřeklo se
 jakby zrada vadná.
 Skorem nenápadná.

Slov narcisové hroty
 v naříkání růstu
 veskrz hlínu protkly.
 Ty dýky pučné pýchy
 v bédování půstů
 nespavé bděle,
 bez dřímoty
 se krve netkly.

Přec vetkly se masem
 ze dna až a zpět ke dnu.

Aby tam slovo vykvetlo
 — krásná běda —,
 vysemenilo svým časem
 v semeno pleskaté.
 To nedá tenkrát
 muk slovo dvojaté,
 leč tajné poručení
 vypovídajícím hlasem.

(Bocca della verità)

Viktor Fischl

Foto © Petr Kotyk, z archivu Petra Kotyka

Viktor Fischl (přijal hebrejské jméno Avigdor Dagan; 1912, Hradec Králové — 2006, Jeruzalém), básník, prozaik, překladatel, diplomat a autor knih pro děti.

První básnické sbírky vydal již za studií: *Jaro* (1933), *Hebrejské melodie* (1936), *Kniha nocí* (1936). Následovaly knihy poezie napsané v anglickém exilu: *Evropské žalmy* (Londýn 1941), *Mrtvá ves* (Londýn 1943), *Lyrický zápisník* (1946), *Anglické sonety* (1946) — souhrnně vyšly ve svazku *Žalmy a melodie* (1997). Po roce 1966 mu vyšly básnické knihy *Dům u tří houslí* (Mnichov 1981) a *Krásá šedin* (1992). Je autorem románů a autobiografických próz *Píseň o lítosti* (hebrejsky Tel Aviv 1951, Toronto 1982, 1992), *Kuropění* (Curych 1975, 1991), *Dvorní šašci* (hebrejsky Tel Aviv 1982, 1990), *Hrací hodiny* (Curych 1982, 1993), *Ulice zvaná Mamila* (hebrejsky Tel Aviv 1984, 2006), *Všichni moji strýčkové* (Curych 1987, 1995), *Pátá čtvrť* (Curych 1990, 1991), *Velocipéd pana Kulhánka* (1992), *Maškary v Benátkách* (1997), *Loučení s Jeruzalémem* (1997), *Zátíší s houpacím koněm* (1998), *Hovory s jabloní* (1999), *Rodný dům* (2000), *Žlutý dům* (2003), *Prstoklady* (2004), *Vý, soudci athénští* (2005), povídkových knih *Jeruzalémské povídky* (hebrejsky Tel Aviv 1982, Kolín nad Rýnem 1985, 1991), *Obžalovací spis* (hebrejsky Tel Aviv 1987, 2003), *Figarova zlatá svatba* (Kolín nad Rýnem 1987), *Kafka v Jeruzalému* (1996), *Povídky ze starého cylindru* (1998), *Skorobajky* (1999), *Apokryfy a Figarova zlatá svatba* (2004) a knihy vzpomínkových medailonů *Setkání* (1994). Knižně vyšly jeho *Hovory s Janem Masarykem* (Tel Aviv 1952, 1991). Společně s bratrem Pavlem Fischlem vydal prózy *Hodinář z uličky Zvěrokruhu* (hebrejsky Tel Aviv 1984, 1992) a *Troj povídka o dluzích* (2002).

Je nositelem Řádu T. G. Masaryka. Za své celoživotní dílo obdržel v roce 2004 Cenu Jaroslava Seiferta.

SONET O ROZBITÉM DŽBÁNU

Jak stádo koní divokých by přehnalo
se stepí.

Co zbylo z chorálů? Co z fugy na
varhany?

Po vínu louže krvavá a ze džbánu jen
střepty
a pod kopyty zvad jitrocel na tvé
rány.

Podél zdi městem jdou a tápou jako
slepí.
A kašny živých vod pojednou vyschly
v žáru
a zprahly vinice a hynou v sadu štěpy.
Co zbylo z chorálů? Písnička
v kleštích spárů.

A přece na věžích se korouhvičky
mění
v bronzové kohouty. Ladí ke
kuropění.
Na mlatě o zed' opřeny už vyčkávají
cepy.

Píšťaly varhan, ve kterých snil chorál
nedohraný,
pak spustí všemi rejstříky, jenom co
dozní hrany.
Džbán střípek ke střípku čas trpělivě
lepí.

(1980)

SONET O VRÁSKÁCH

Už si jen z vrásek předcítáme,
ty mně, já tobě z čela čtu
o dnech a nocích bez počtu,
co nevíme a co už známe.

Tak pásmům hor se podobají,
rostoucím kruhům starých dřev.
Ještě ti zazní z dálky zpěv,
nasloucháš mu jak jinotaji.

Ty mně, já tobě čtu, co skrývá
se pod zbrázděnou hladinou,
co mizí, čeho neubývá,

co leží na dně každé vrásky.
Úpatím hor dvě říčky plynou,
z úst starých ústí v píseň lásky.

(1983)

(Krása šedin)

Pavel Javor

Pavel Javor (vl. jm. Jiří Škvor; 1916, Martinice — 1981, Montreal), básník a prozaik.

Před odchodem do exilu vydal sbírky *Zlatokop* (1938), *Větr v krovech* (1941), *Mladý čas* (1941), *Modré studánky* (1944), *Kalendář* (1946) a *Polnice* (1946). V roce 1948 odešel z Československa a začal publikovat v zahraničních a krajanských časopisech. Vydal sbírky básní *Pozdrav domů* (New York 1951), *Chudá sklizeň — Récolte pauvre* (česky a francouzsky Paříž 1953), *Daleký hlas* (Toronto 1953), *Nad plamenem píseň* (Stockholm 1955), *Tak na ně vzpomínáme* (Paříž 1957), *Nápěvy* (Toronto 1958), *Hořké verše* (Toronto 1958), *Nedosněno, nedomilováno...* (New York 1964), *Chléb podaný hostu* (Salcburk 1975), *Jediný domov* (Mnichov 1977), *Krůpěje* (Curych 1977), *Nápěvy* (Toronto 1978), *Torzo lásky* (Eggenfelden 1981), výbor z poezie *Plamen a píseň* (Toronto 1981), autobiografický román *Kus života těžkého* (Toronto 1967), texty ke kresbám Mikoláše Alše *Alšův kalendář* 1976 (Haarlem 1975), prózy *Sa raison de vivre* (francouzsky Montreal 1979), *Pat et son maître* (francouzsky Montreal 1979) a román pro mládež *Sir Clarence alias Pájda pes* (Eggenfelden 1982).

Foto z archivu Libri prohibiti

JARO V KANADĚ

Divoké husy táhnou nad údolím,
kde ještě leží bílých sněhů šátky,
a mladé ženy kladou na ošatky
svěcené kočky a svěřují je polím —

Pak přijde večer. Modrý opar polí
vzpomínkou dávnou v šeru tiše
vzlíná
a stará bolest v nové jizvě bolí,
jak pole bolí čerstvá jarní hlína.

Tak život prožít tu, lidem i sobě cizí
a srdcem v zemi žít, která byla tak
skoupá!
Obláček dýmu, hled', nad lesem tiše
stoupá,
kde pálí cukr z javorové mízy...

STUDENÉ TICHŮ

Jako když nožem někdo tne
a potom ještě chvíli váhá,
než přetne všechno bolestné,
než oběť pozná svého vraha —

podává si mě Smrtka s Láskou,
jak se k nim blížím bosou nohou —
Vyhaslé prázdno na sítnici,
studené ticho pod oblohou —

AUTOPORTRÉT

V hlubokých polích otřískaný strom,
na kraji lesa a na konci žita.
Znáš-li snad ještě, víš-li o někom,
poraž ten strom, ať stále nevyčítá!

S hlubokou jizvou v srdci žije muž.
Poraž ten strom, co k půlnoci
se dívá!
Vždy navečer, kdy všechno ztichne už,
přilétá pták a divnou píseň zpívá —

Že člověk není druhu člověkem,
že už se přidal k dravé smečce vlčí.
Tak zpívá pták a v lese hlubokém
tichoučký pramínek, který už téměř
mlčí —

V hlubokých polích otřískaný strom,
na kraji lesa a na konci žita.
Znáš-li snad ještě, víš-li o někom,
poraž ten strom, ať stále nevyčítá!

NA BŘEHU MOŘE

Chodím tu po břehu,
jako bych v mušličkách hledal
začátek všeho bytí —

Život?
Celý náš život?
Pár kapek času
mezi dvěma oddechy moře —

(Plamen a píseň)

Foto z archivu Claudine Lederer

Josef Lederer

Josef Lederer (1917, Praha — 1985, Delft), básník, rozhlasový redaktor, překladatel z angličtiny, němčiny a francouzštiny.

Debutoval časopisecky v roce 1937. Od roku 1939 žil trvale v Anglii, přispíval do krajanských periodik a odborných časopisů. Před odchodem do exilu užíval pseudonym Jiří Klan. Vydal sbírku poezie *Sopka islandská a jiné verše* (Kolín nad Rýnem 1973), posmrtně vyšly sbírky *Elegie* (Purley 1986) a *Básnické dílo* (1993).

RUŠTÍ BÁSNÍCI

Není-li Boha, který klová
vranami, sám se vytváří.
Na spánky opět náhlá slova
mu zabušila. Na tváři
leželi v jílu, žili z nížka.
Řeč soustřediti do ohniska,
až krunýř tisícerych zim
propálí. Per parenthesis
dál vedou život dřevní davy
v útisku nížin zelených,
na papíře, kde prázdný sních
se proběhlává. Tma ho dává,
když každodenní svědomí
jak ptáci sedá na domy.

Převrhl mléko. Kočky líží,
rašplují prošlapaný práh.
Chlebové těsto kysne v díži,
po dešti cítit horký prach.
Řeč musí znovu vynalézt:
drvoštěp sekající klestí,
až zbude rovný, holý kmen.

Ve vratké gravitaci jmen
zná aspoň zemskou tíži věcí.
Báseň mu trvá lidský věk,
na slovo skoupý posuněk,
tak tady mluví světci, svědci.
Neustálého ptactva pád
do zahrad pozoruje pád.

Na ruské nebe, na strop cely,
si prstem kreslí krásný tvar,
znak ryby revolučně smělý,
který prý zdvihá mrtvé s már.

Svým rybím okem v temná místa
svítí a možná značí Krista,
snad Boha, nebo Neboha.
Třeba jen rybka nebohá
je to, co leží v letní řece,
v zahradě pečících se řas
a měří skřelí volný čas
nic neznamenaajíc, a přece.
Pak ponoří se do hlubin,
cejn, okoun, pražma nebo lín.

(Sopka islandská a jiné verše)

ZA STO LET MOŽNÁ

Za sto let možná v zastaralé řeči
nežárka veršů, její vlašný tok,
se bude volně vinout senosečí,
ambity listnatými těchto slok.

Kouř krve v řece řeka dávno smyla,
odnesla prach a popel. Vychladlo
autodafé. Jen dech váš, moje milá,
letní led čeří, vaše zrcadlo.

Budete děvče dřímající v trávě
nad listem knihy, které prohlédne,
že čas jak vodní vážka utkvěl, právě
když někde odzvonili poledne.

Brouzdá se slovy. Voda je tu mělká.
Zuzanu v lázni zaskočila znělka.

(Elegie)

Ivan Blatný

Ivan Blatný (1919, Brno — 1990, Colchester), básník.

Knižně publikoval básnické sbírky *Paní Jitřenka* (1940), *Melancholické procházky* (1941), *Tento večer* (1945), *Hledání přítomného času* (1947), *Stará bydlíště* (Toronto 1979), *Pomocná škola Bixley* (samizdat 1982, 1994), *Pomocná škola Bixley* (odlišná verze Toronto 1987), *Jsem nyní se všemi* (1998), *Fragmenty a jiné verše z pozůstalosti* (2003), knihy veršů pro děti *Na kopané* (1946) a *Jedna, dvě, tři, čtyři, pět* (1947), výběry z poezie doplněné o dosud nepublikované texty *Brněnské elegie* (2003) a *Domozy* (2007). Vyšlo několik svazků grafických listů, vytvořených z podnětů Blatného poezie. Souborně vyšlo jeho dílo do roku 1953 v knihách *Verše 1933–1953* (1995) a *Texty a dokumenty 1930–1948* (1999). Jeho rozsáhlá literární tvorba po roce 1953 je uložena v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze a dosud nebyla edičně zpracována.

V roce 1997 mu byla udělena prezidentem republiky Medaile Za zásluhy in memoriam.

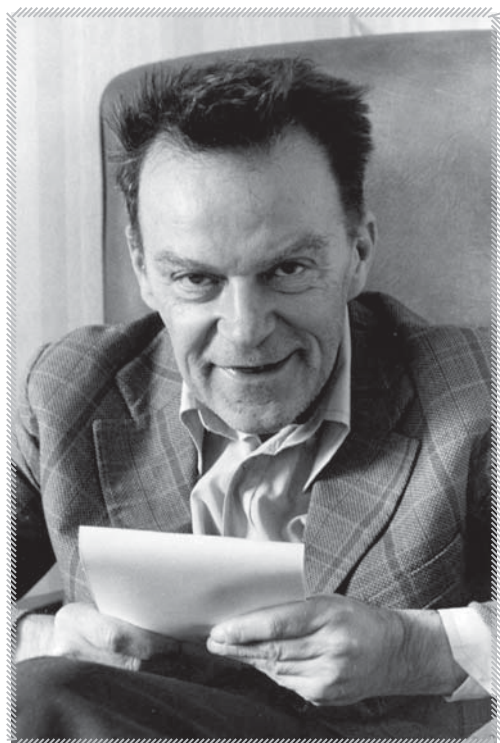

Foto © Libuše Taylor, z archivu Jana Šmardy

PODZIM

Shrabovat listí v parcích, jaká klidná
práce.

Přecházet sem a tam a pomalu se
vracet,

jako se vrací čas, jako se vrací dálka,
nostalgická jak známky na obálkách.

Našel jsem dopis, jenom tužkou
psaný,
smazaný deštěm, zpola roztrhaný.

Ó dobo dopisů, kde jsi, kde jsi?
Jak Rilke psal jsem dlouhé dopisy;
teď mlčím, sbohem, přišel listopad.
Ryšaví koně vyjíždějí z vrat.

TVÁŘ

Karlu Brušákoví

Navečer se nese jasná záře
ze skleněné boudy výhybkáře,
před pákami stojí výhybkář.
Zeleň šťávná, svinibrodská, šarlat,
fialová, karmín, milý Karle,
dnes jsem zase přečet celou Tvář.

Přijed' za mnou, přines mi jak kdysi
staré knihy, staré časopisy,
copak asi dělá Ada Rys?
Copak asi dělá rudá Praha?
Na divadla padá jarní vláha,
stmívá se a prší do kulis.

KOUZLA

Viděl jsem navečer
několik per a džber
v postranní ulici u Sacré-Coeur.

Když ráno v pět
hřbitovní peří letí zpět
z lesních rohů a flét

orchestr ještě živý sedí u karet.

PŘÁTELÉ

Ludvík šestnáctý byl popraven
Ale kdo byl Ludvík první?
Nebyl to Ludvík Kundera?
Podsvinčata se narodila v baru
v Kralicích

Jedl jsem černý rybíz
Eduarde Kohoute
strávil jste se mnou část noci
v Trokadéru
(Toyen říkala Trokáč)
byl jsem tak zaujat že jsem skoro
vůbec nemyslel na děvčata
Zbytek té noci jsme strávili
s Rudolfem Medkem a Kamilem
Bednářem
ráno jsme snídali v Mánesu se
sochařem Dvořákem

Eduard Kohout
svěží vyspaný
se vracel do Národního divadla.

(Stará bydlíště)

x x x

Karfiol zůstal stát na střeše
nemocnice,
kde jednou zemřeme, kam jednou
půjdem spat.
Až pro nás v kostele zažehnou bílé
svíce,
bude se zpívati, varhany budou hrát.

Poupě se usmívá jak Amelie z vany,
když na skle zrcadla se sráží její dech.
Adeline přichází a stoupá po
schodech.

Adeline přichází, já jsem jí poslal péra,
ona mi nese bez, rozkvetlý za večera,
ona mi nese bez, rozkvetlý navečer.

Je ještě před námi velice dlouhá cesta,
jdem nočním Londýnem, trháme
bezy města,
trháme šeríky, které se noří z šer.

MÁJ II

Daleká hudba lesní pily
hraje a nepřestává hrát,
vůně jak dým se nese z lat
v zahradě doktorovy vily.

Doktor je v celém domě sám.
Snad někam půjde. Neví kam.

x x x

Opona ještě nepadla
u Horáckého divadla.
Hraje se Večer tříkrálový,
Orsino je dnes Oldřich Nový.

Trošku se smějeme a pak,
Jak se vám líbí smutný Jaques.

Hrajte mi všechno, všechno znova,
Nedbale, Vydro, Štěpničková.

Kludský je tady. Chcete pusy?
Podíváme se do cirkusu.

A skauti na svém jamboree
si opékají brambory.

Jsem nenasytný jako stinky,
lezu se napít u maminky.

JINÁ KÁVA

Paříž a Marseille, Nimes a Lyon,
Chalupecký byl Pygmalion.

Znal básníky, znal malíře,
znal jejich struny na lýře.

Ať nevolá mě z dovolené,
jsem ruralista, že ne, že ne?

Rurám a dělám neplechy,
venkov je domov útěchy.

V nosnících železničních mostů,
tak blízko, blízko u porostů,

kde sovy mají ve dne sen,
vidím Hlas lesa Toyen.

(Fragmenty a jiné verše z pozůstalosti)

TULÁK SPÍ NA LOUCE

Budižkničemu se toulá po ulicích
města
always under pressure of the moral
institutes

But he won't go to a borstal
louky die Wiesen na něj čekají za
městem

Wie sen jak sen how a dream
zbytečná otázka
stejně si nemohu nic pamatovat.

ŽENÁM

Chtěl bych být dobrý
dát pocit lásky i nepatrným
květkám
které zaostřily svoje zorničky

Prodávali jsme skleněné oči
vyberte si iris
duhovku duha se klene nad Zemí
přátelství
Tarzan skoro úplně nahý se stará
o mrtvé
bez jediného chloupku na těle.

ZA LITERATURU

Byly paní
měl jsem jejich kadeř v erbovním
znamení
jak je to šťastné mít erb
mít knižnici Erb kde Bednář
a Bochořák vydávali své knihy
Parnas je plný malých šlechticů
jejich milenky nosí medailony s jejich
fotografií.

LÁSKA

Československých státních drah
spíše bych líbal hrdlo po stranách

Houžve se dělaly ze lnu nebo z bavlny
na velmi útulné teplé pokrývky

Glos grudy je knížka Ondry
Lysohorského
kterou jsem přeložil Láská k rodné
hroudě.

MOTÝL

U cesty fenikl
už čeká otakárka
když Vít se narodil
Bohumil četl Hála

Večerní písně. Zatemněno.
Nezval měl po něm křestní jméno.

(Pomocná škola Bixley)

Foto © Petr Kotyk, z archivu Petra Kotyka

František Listopad

František Listopad (vl. jm. Jiří Synek; 1921, Praha), básník, prozaik, esejista, dramatik, překladatel.

Po únoru 1948 zůstal v Paříži, od roku 1959 žije v Portugalsku. Je autorem sbírek poezie *Sláva uřknutí* (1945), *Vzduch* (1946), *První věta* (1946), *Malé lásky* (1946), *Jarmark* (1947), *Svoboda a jiné ovoce* (Vídeň 1956), *Černý bílý, nevím* (Kolín nad Rýnem 1973), *Nástroje paměti* (Mnichov 1982), *Soukromé sklenářství v Brně* (1992), *Oprava houslí a kytar* (1995), *Krleš* (1998), *Příští poezie* (2001), *Milostná stěhování* (2001), *Rosa definitiva* (2007), prozaické knihy *Boj o Venezuelu* (1947), *Umazané povídky* (Lund 1955), *Zlý pes bez zahrady* (1996), *Chinatown s Rózou* (2001), esejů *Tristan čili Zrada vzdělance* (Vídeň 1954), *Byty a prostory* (Mnichov 1958), *Tristan z města do města* (1997). V exilu napsal řadu knih v portugalštině, v témže jazyce vyšlo jeho dvousvazkové souborné dílo (2003–2005).

V roce 2001 mu prezident republiky udělil Medaili Za zásluhy. V roce 2007 obdržel Cenu Jaroslava Seiferta.

× × ×

Stavím strom vážu oleje buduji
vzduch
okolo horkých slov chodím pak na ně
močím
slétnu jak divoký racek na mřenku
hobluji obrábím rýži kuji slávu i pád
Prodanou Mařenku
na ponku dějin zločin

MOŽNÉ

Jak je to možné táž ruka píše
daleko lože stele
zatím co vrány padají tiše
v úvozy chmele

Jak je to možné nazdařbůh slova
hledají příjmení jméno
v tranzitu z království Ječmínkova
v bezlisté léno

JANTAR

Spím spíš Spí spánek Sype tiché
vody dříví lunu med
nízké vysoké sudé liché
kruh v kruhu hledá odpověď

Nalézá mrtvé chladné křivky
Hrobník převáží bez vody
zatímco v lesích neprašivky
rostou z podzemní svobody

(Nástroje paměti)

OKRESNÍ

Kde jste vy klidné okresy
krajiny z fotografií
sajdkáry převozníci
pomalé vláčky
sňatkových podvodníků
pavilonky besidky čihadla
děvčátek narůstajících
v měsíční růže
s prsty hledajícími korálky

modrá je zelená
pes vyje do dálky

× × ×

Pršelo portugalsky
růžově na poslech
a v každé kapce
přízvuk z Čech

a srdce vrací se
lehce a bez zábran
branou bran

Pršelo portugalsky
zašité rukávy
rozpárám

(Oprava houslí a kytar)

JAK JSEM SE STAL BÁSNÍKEM

Provanul šerík čili bez
začalo mžít a pršelo
voněla hlína čili zem
Bylo mi osm let
Políbit na ústa

4. srpna 1999

× × ×

V nesnadné chvíli
všichni mě opustili
našel jsem kolo na půdě
šlapal jsem do kopce
ve Lhotce nad mořem

1997

PRO DOMO SUA

Dítě pod oblouky míčů
zavře dveře na pět klíčů
obrazy bdí pouze ve snu
realita včela v česnu
Magdaléna po kolena
holubice postřelená
Za obzorem zvolna padá
poezie Listopada
láme chleba nad jezerem
červen červen červen červen

1998

× × ×

Pravil Bůh
Půjčil jsem ti boty
půjčil jsem ti kalhoty
a tys nechtěl věřit
svatému tajemství nevinátek
to pravil
Ať děláš co děláš
bude svátek
a bude teplo a bude
zima s krásnýma očima
jelenů daňků srnek
a laboratoří a dveří
jež plamenem hoří
Na jaře květiny měří
déšť kolik kubických centimetrů
dopadne na zem
Nezná vlastní jméno
Svědectví z druhé ruky
nestačí Borůvky nejradši
tam kde jsem doma
Kdo jednou milován
řekl Pán se mnou leží
Pospěšte pravil zvoním z věží

prosinec 1998

(Příští poezie)

x x x

S nocí se obrací na svém loži
ten který luští a překládá
pod okny prší mokne zboží
mokrá je modrá zahrada
Po listí kráčí pěší dětství
slovosled na chvíli usíná
Překládá vniká do tajemství
Ticho Bůh vzpomněl na syna

x x x

Každý kámen má jméno
než se skryje
a srovná se zemí
Je podzim je zima
ještě si víme rady
barvy však pouštějí
úsko
Jméno se přestává jmenovat

21. února 2004

x x x

Bolesti nerostou jako stromy
ale noc roste bolestí
dlouhé jsou noci bolesti
jen stromy rostou jako stromy
chtěl bych je dozpívat

březen 2006

x x x

Dnes voní podzim houbami
klusají dřevění koníci
Špeditér veze za námi
dvě bedny s mrtvou mluvnicí

x x x

Báseň si lehla na záda
a interpretovala svět
První sloka byla spontánní
druhá tryskala pomaleji
Třetí se ztrácela rozmýšlela se
jak na výhybce tramvaje u Muzea

únor 2004

x x x

Raději o den později
zacházej s veršem jako s živým
nenarozeným
nedívej se mu do partu
představ si
jak krásně se vyspí
napřesrok s tebou

Malé děti nosí brýle
aby lépe viděly
co ztratily

2005

(*Rosa definitiva*)

Gertruda Goepfertová- -Gruberová

Gertruda Goepfertová-Gruberová (1924, Janštejn u Jihlavy), básnířka, prozaička, výtvarnice.

Od roku 1948 žije v zahraničí (Curych, Paříž, Mnichov, Rosenheim). Publikovala básnické sbírky *Hejno stehlíků* (Řím 1966), *Ohňostroj marnosti* (Gelterkinden 1975), soubor básní *Zimní klavír* (2003), cestopisné črty *Oberbayerische Dorfskizzenblätter* (německy Grabenstätt 1984), *Neue Dorfskizzenblätter aus Oberbayern* (německy Rosenheim 1997) a prózy *Choroš* (2002), *Rodokmen* (2003) a *Půlnocní deník* (2005). Výtvarné práce vystavuje od 50. let v evropských galeriích.

Foto z archivu Gertrudy Goepfertové-Gruberové

SRPEK MILOSTNÉ

ne v slupce zlaté
banán
hebce uložený

v tvém dřevě tajném
uvnitř černém
s tmou oddávaném

červotoč
klepe
na tvůj sen

OSLAVA JARA

na chlebové hnědi krajiny
pípají v pýru podběly
vede je šťovík má ocas rezavý

průvan jde domy průvod jara
pod praporky jehněd provolává
ven z krunýře bytů
z povijanu knih a zařízení
z popelnic na pozůstatky
vypučí vaše duše vstane zasypaná

SKLIZEŇ

léto odchází
za ním vlečka
dlouhý stín

podzim mi podává
sládnoucí krajinu
švestkově ojíňenou

STÁŘÍ

hradní pán prochází
spletitými chodbami svého nitra
ověšenými podobiznami dojmy
pevně zarámovanými
opravy času nepřipouští
poškodily by jeho vzácné obrazy
potká-li zobrazené živé
nasadí jim škrabošku
dávno minulé podoby
a nastává maškarní rej

SEN O MRTVÉM PSOVI

brodíval ses loužemi
mělkou vodou
v jezerním břehu
stejně se blížíš
potůčkem slz
vidím tě vidím
jenže nevstupuješ
jsem pro tebe Kafkův zámek
nedojdeš pro pohlazení

(Zimní klavír)

Foto z archivu nakladatelství

Jiří Kovtun

Jiří Kovtun (1927, Horinčevo), básník, prozaik, historik, překladatel z ruštiny.

Po únoru 1948 odešel do emigrace. Nejprve žil v Německu a potom v Spojených státech. Debutoval knihou básní *Blahoslavení* (Mnichov 1953), následovaly sbírky *Tu-Fuův žal* (Stockholm 1954) a *Hřbet velryby* (1995). Vydal prózy *Pražská ekloga* (Mnichov 1973, 1992) a *Zpráva z Lisabonu* (Curych 1979, 1999). Jeho historické práce se zabývají osobou T. G. Masaryka — *Tomáš G. Masaryk 1850–1937* (anglicky Washington 1981), *Slovo má poslanec Masaryk* (Mnichov 1985, přepracované vyd. 1991), *Masarykův triumf* (Toronto 1987, 1991), *Masaryk and America* (anglicky Washington 1988), *Pražský hrad za T. G. Masaryka* (1995), *Republika v nebezpečném světě: Éra prezidenta Masaryka 1918–1935* (2005). Je autorem knihy *Tajuplná vražda: Případ Leopolda Hilsnera* (1994).

V roce 1998 mu bylo uděleno nejvyšší státní vyznamenání Řád T. G. Masaryka.

POSLEDNÍ VODA

Všechno, co napsal
po nekonečných nocích,
dalo se podivuhodně směstnat do
malého prostoru,
nacpat do láhve.

Když věděl,
že nenapíše víc,
pustil láhev po moři.

Ostatní už je jen otázka
pravděpodobnosti.
Jaké vyhlídky mají prsty nálezce
proti stoupajícímu mrazu,
pod jehož ledovým nehem zahyne
poslední voda?

TICHO

Triumfální ticho budeš mít.

Ale kdyby se už dnes
ucházela o vítězství obří němota,
musel bys hledat
kámen slova
pro Davidův prak.

CO VÍTE

Nevykládejte složité
písmo minulosti a budoucnosti.
Chodili jste v rose,
pili jste mléko,
otáčeli jste se celý den podle slunce,
víte dost.

A co nevíte,
vysvětlí dvanáctiletý Ježíš.

PROTOŽE JSME STEJNÍ

Protože jsme stejní,
nebude jeden přijímat a druhý dávat,

nebude rozdíl
mezi rty a vodou.

Dva poháry se začnou
vzájemně pít.

NA LESNÍ CESTĚ

Přišli jsme, odejdeme,
procitli jsme, usneme,

ale mezitím můžeme
na lesní cestě
pozdravit třezalku,
která rovněž

přišla, odejde,
procitla, usne.

(Hřbet velryby)

Zdeněk Kalista

Josef Kostohryz

Václav Renč

Anastáz Opasek

František Daniel Merth

Zdeněk Rotrekl

Josef Suchý

Zdeněk Kalista

Zdeněk Kalista (1900, Nové Benátky — 1982, Praha), historik, básník, esejista, překladatel z francouzštiny a italštiny.

Publikoval básnické sbírky *Ráj srdce* (1922), *Zápasníci* (1922), *Jediný svět* (1923), *Vlajky. Barevná romance* (1925), *Smuteční kytice* (1929), *Dvojzpěv* (1930), *Veliká noc* (Mnichov 1987, 1994), eseje *Italský skicář* (1928), *Listy synu Alšovi o umění* (nedistribučováno 1970, samizdat 1989), epigramy *Hněvej ty se na mne nebo nehněvej* (1941), medailony osobností české literatury *Tváře ve stínu* (1969), knihy vzpomínek *Kamarád Wolker* (1933), *O jedné knihovničce a mládežnících kolem ní* (1970), *Vzpomínání na Jana Zahradníčka* (samizdat 1988, Mnichov 1988), *Po proudu života* (2 svazky, 1996 a 1997). Knižně vyšla vzájemná korespondence s Jiřím Wolkerem *Přátelství a osud* (Toronto, 1978). Napsal několik desítek historických studií a odborných prací, ve kterých se soustředil zvláště na české baroko, na kulturu vrcholného středověku a na církevní dějiny.

In memoriam mu bylo uděleno nejvyšší státní vyznamenání Řád T. G. Masaryka.

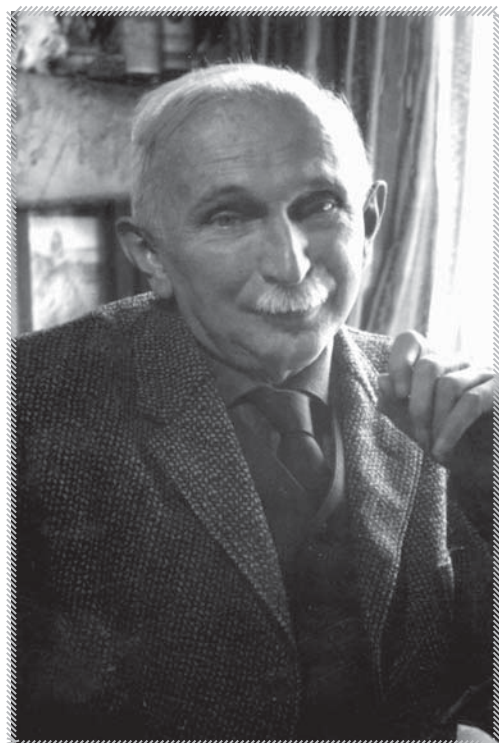

Foto z archivu Aleše Kalisty

SLOVO

V doupěti opuštěnosti mojí
doutná slovo,
jež nedovedu vyslovit.
Jak chatrně slabá
jsou slova hovorů našich
proti síle, která se valí
v němém dýmu potlačeného ohně.
Ale ty, jenž jediný jsi,
porozumíš,
když budu jen slabikovat
slabiku za slabikou,
jako když stoupám
po těžkých schodech
vzhůru
schod za schodem,
to slovo nevýslovné.
Sli — to — vá — ní!

OSAMĚLOST

Na dně pokoje svého
mezi chaluhami stínů
čekám.
Ryby
těžké jako myšlenky
chvillemi zalesknou se
bez známky času.
Leč nikdo nepřichází.
Nemůže nalézt
do přítmi osudu mého cestu
nikdo,
ani kdyby stanul náhle
jak zázrak světla
ve dveřích otevřených
do jiného světa.

TRAŤ PŘÍMÁ A ROVNÁ

Trať přímá a rovná
přetála šumění trav
němým nekonečnem.
Poslední vlak
zmizel v bezednu ničeho.
Starosti a hovory
i pohledy a tváře
bez křídel odlétly
a jen strnulost ticha bez pohybu
stanula na kolejích.
Nic nevíš,
kam dojeli ti, kdo zmizeli,
kde zhaslo jejich poslední slovo.
Smrt, kterou jsi neviděl přicházet,
stanula pojednou
bez hranic prázdná.

VELIKÁ NOC

Veliká noc
se rozprostřela nad námi
od jednoho kraje bytí k druhému.
V hlubině její
tisíce zvonů čeká
v napětí naprostého ticha,
až se stane,
co ještě nikdy se nestalo
v napětí naděje,
jež nehne se vláskem.

S velikou nocí
na tebe, Kriste můj, čekám
nehybně dlouho,
zda zazníím se zvony neuvěřitelnými
v rozbřesku rána.

(Veliká noc)

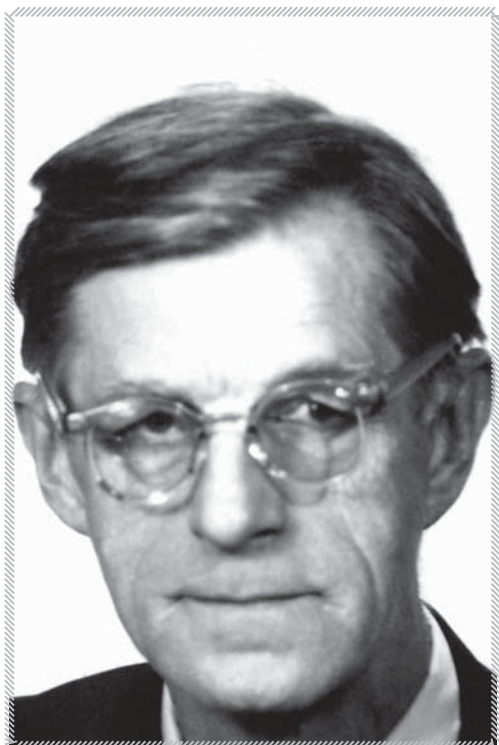

Foto z archivu Marie Kostohryzové

Josef Kostohryz

Josef Kostohryz (1907, Křenovice u Bechyně — 1987, Praha), básník, prozaik, překladatel z francouzštiny, italštiny, němčiny, angličtiny, španělštiny a polštiny.

Vydal básně *Prameny ústí* (1934), *Rekviem* (1944), sbírky *Ať zkamení* (1946), *Jednorožec mizí* (1969), *Přísný obraz* (1970), *Eumenidy* (Mnichov 1981), básně v próze *Melancholie* (Mnichov 1985, přepracované vyd. 1991), výběr z básní *Strmá nenaděj* (samizdat 1987, 1994) a detektivní román *Paraple paní Černé* (1975). Souborně vychází jeho spisy — zatím vyšly dva svazky: *Básně* (2009) a *Povídky a jiné prózy* (2009).

ZAŠLÝ OBRAZ

Na nebi širém třetí oblak strnul,
s výsosti nikam náhlý anděl nejde,
utkvěl tam sám a nelítostně čistý.
A než se zardí, ocelí se bleskne
a šípem střed můj najde: nespi, slzo!

Pod lesem úzká cesta úvozová,
kudy jsem chodil včera s myslí šerou:
zaniklo včera jako hlasy ve snu.
Tam dál je líná řeka zapomnění,
kapradí, leknín, strach a stíny
bludné.

Stříbrná struna mohla by to říci,
ale je prasklá, navždy utišená.
Jen ještě jeřáb v koutě za zahradou,
nad vraty na zdi zelenavý netřesk,
v javorech šepot chimér neodbytných.

Ještě že někdy zapomenou, nevím,
když z keřů vyjde plavý jednorožec,
na chvíli na mém srdci zastaví se,
v průhledu velkých panoramat mizí:
zachvěním sirým kraj svůj zase
poznám!

(Jednorožec mizí)

VARIACE

Z té látky?
Jen marnou podobu kalnou,
neumím více.
Co mohu dokázat krátkým svým
umem
a citem, jenž na chvíli bolí a plane
a potom jako by nebyl!
co jiné bych dokázat mohl než
podobu stínu,
těžkou a přirostlou k zemi!
Už dávno a dobře vím to
a nedbám.
Z té nejdražší látky,
jež napůl je hmota a docela sen,
smrtelná.

Jen chmáru si setru,
tu sivou mlhu a všechno, co žil jsem.
Tam plyne v oblacích vzdálená, volná
má láska. Plynou tam posupné žaly
a ztráty, pro něž jsem tolik se trápil.
A sbohem. Vzala to voda a odnes to
vítr.

Ariel byl by mi pramálo platný.

V zahradě mlha a na stromech
hnědnoucí listí,
záclona nebe se roztrhne nad tím
a ještě výše se čaroděj vznese,
až nad svoje kouzla. A odjinud ještě
doznívá ztracené slovo — a není.

(Přísný obraz)

MARNOTRATNÝ SYN

Zítra už vrátím se k Tobě, ó Bože,
 můj Otče,
 zítra už do chrámu půjdu a břemeno
 složím,
 k nohám Ti položím všechno to málo
 a mnoho;
 dozadu stoupnu si, na místo
 nehodných lidí,
 vždyť jinam nesmím a jinde bych
 nemohl plakat,
 udělám znamení kříže a na dlažbu
 kleknu,
 tu tíži shodím už ze srdce
 nepokorného.

Jen ještě tuto noc zůstanu
 v samotách temných,
 v oděvu černém se napiju vzpurného
 vína,
 s demony budu se o troník poslední
 tahat,
 zateskním zpátky a spočtu své kroky
 a cesty,
 kudy jsem zbraně své ztrácel
 a klenoty marnil,
 v bídný je proměnil plevel a v odešlý
 vítr:
 Bože můj, Ty jsi byl při tom a mlčel
 jsi stále!

V zahradě pod okny ticho, jen
 pípnutí ptáka
 a šelest listí, jež hovoří vanutím
 nočním,
 tam v dálce v měsíční záři se rybníky
 lesknou,

kolem se hustou tmou zvedá ta
 výšina lesní
 a výše, výše jen zamhlená prázdnota
 nebes,
 končina strašlivá, kterou jsem
 škvírou svých smutků
 i v pádu závratném mřížemi vězení
 vídal:
 hlasitě mlčela jako mé srdce,
 maminko.

Z KTERÉHO ŽALMU

Odněkud náhle drásavý tón,
 na hrsti neklidu utkví, neklidný více,
 a potom zmlkne, vyčkává.
 Žalostný jako ve strachu z bolesti
 nové
 vyčkávám také.
 Strnule zamhlený dálkou a cizí
 opět se ozve.
 Potom už zvedne se vítr v haluzích
 stromů,
 opře se do okna silou a v skulinách
 sviští:
 Malachit! Malachit! Malachit!
 Pustiny duše! Nedohled temný.
 A zase šupina rybí a temné, zelené
 oko.
 Lépe je do větru pustit včera i zítra.
 Odejít jinam. Kdo by se nebál!

EUMENIDY

A mi amigo don Alvaro Cunqueiro

Čekanky. Vítr v sametu šedavě zelených žit. A cesty.
 Úvozy prašných cest s rozcestím u kříže s lipami.
 Chvilí, kdy k jehlanu kostelní věže vysoko nad mlhou.
 Odvážnou dívku, která je s hovorným hrdinou sama
 tam, kde už tolikrát stalo se první a poslední.
 A všechny prolhané řeči, které jsme tak rádi vedli,
 když se chýlilo k noci a bylo záhodno oklamat stíny.
 Také tržiště hlučná s chytrými kupci, s tmavými kouty.
 A všechny vody a chaluhy pod lodním kýlem.
 A tebe, tebe celou, Ithako.

Ale už nikoli příběh, jen rozplývající se dým;
 a ještě slyším ty modravé a lesklé červené tóny,
 cítím chuť čerstvého mléka a vonného vína,
 a hle! pahorky v šerém zrcadle mlhy, pomalé ticho.
 Vzdalování!
 Tam na tom svahu jsme trhali vřesy, znavení, šťastní.
 A kdy jen poprvé, milá, kdy jen prvně to bylo?
 Co ty víš! Najednou opustit teplo tvých dlaní!
 Na přídi budu mít figuru panny s volnými vlasy,
 s ještěrkou zelenou a neklidnou na nahém rameni.
 Až se přeženou i bělavé hřívy Poseidónových koní,
 s kým budu hovořit potom v těch samotách širých?
 Nevěř mi. Potom se usměju. Tolik jsem miloval!
 Co bylo dříve, na shledanou, nebo hned sbohem?
 Rozcestí. V mlze a dešti. To bylo tenkrát,
 a víš, jak bylo to krásné! Ale teď vzpomenout:

Zas třeba na mnohých ostrovech zažehnu oheň,
 na jiných vykopám hrob nebo jen přečkám noc,
 v zamyšlení utrhu plod nebo kvítek, jako dříve,
 snad také dychtivě nastavím ucho, jestli píseň...
 Jako dříve! ale už nikoli příběh, a jen vratký dým.
 Ano. Budeš mít ve vlasech květinu křiklavé barvy,
 jednorožec se zastaví, udiven, krajina se zavře,
 vlny se zavrou.

(Eumenidy)

Václav Renč

Václav Renč (1911, Vodochody u Roudnice nad Labem — 1973, Brno), básník, dramatik, překladatel z němčiny, francouzštiny, italštiny, angličtiny, polštiny a dalších jazyků, autor knih pro děti.

Vydal básnické knihy *Jitření* (1933), *Studánky* (1935), *Sedmíhradská zem* (1937), *Vinný lis* (1938), *Trojzpěvy* (1940, přepracované vyd. 1948), *Setkání s Minotaurem* (1969), *Popelka nazaretská* (1969), *Skřivání věž* (1970), *Zastavení* (soukromý tisk, 1971), *Pražská legenda* (Řím 1974), *Sluncem oděná* (Řím 1979, revidované vyd. *Loretánské světlo* 1992), *České žalmy* (Řím 1989, 2001), *Zpěvy u jeslíček* (2000), básnický překlad biblických Knih žalmů *Hlas Páně třítí cedry* (2001), hry *Marnotratný syn* (1942), *Komedie z kornoutu* (1944), *Císařův mim* (1944), *Barbora Celská* (1944, přepracované vyd. *Černý milenec* 1947), *Královské vraždění* (podle M. Rejnuše, 1967), prózy *Maborgův dům* (2001), studii *Julius Zeyer* (1941), *Májové úvahy. Mariánské meditace* (Řím 1996), knihy básní pro děti *Perníková chaloupka* (1944), *Zahrajem si na chvílenku* (1947). Souborně vyšly *Vybrané spisy* ve dvou svazcích (2000; 1. sv. *Vrstvení achátu*, 2. sv. *S anděly si nelze připsjet*).

In memoriam mu bylo uděleno nejvyšší státní vyznamenání Řád T. G. Masaryka.

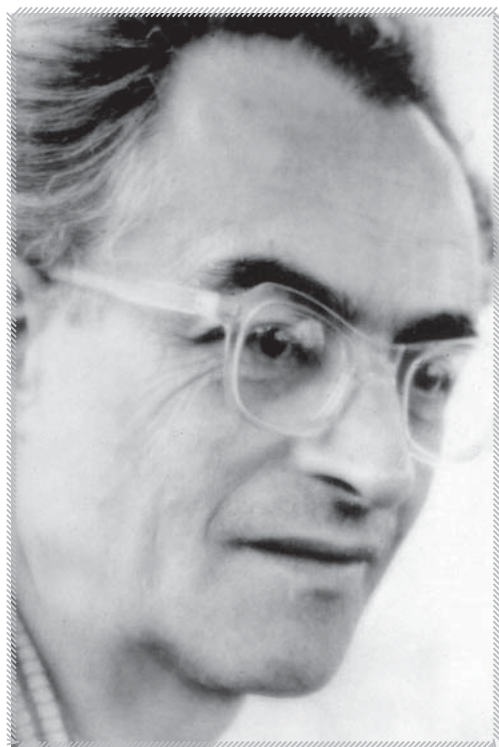

Foto z archivu Zuzany Novákové

SKŘIVANÍ VĚŽ

Žijeme v zemi nízkých trav, kde ani
 ty nejvyšší neskryjí Minotaura —
 smrt,
 když kluše rozdupat, co nesel.
 Ale i zimomřivé osení
 ukryje skřivana, když od kořínků
 staví
 svou nebetyčnou věž.

Věž kolmé písňe, na niž od hor k horám
 zavěsí celou zem i s kolébkami
 a trsy měst a věžeňskými dvory
 na nitce stříbrné, již nepřetrhne
 ani tíha miliónů hrobů. Sám je hrob
 všech žalů dozrálých až
 k hymnickému Ave.
 Hrob-kolébka jak zrno tlející.

A na vrcholu věže, ostřelované
 ohnivým deštěm, kamením a blátem,
 jak hvězda ztracená či neobjevená
 hřaduje vratké, drobné, zranitelné
 nic,
 ta hrudka brázd
 se srdcem tlukoucím.

(Skřivání věž)

POLIBEK V ZÁŘÍ

Už jen tak málo času zbývá touze,
 jež nepřestává dýchat celou duší
 hned od prvního kuropení. Málo,
 málo jen.
 A její dech je stejně prudký, jako byl,
 když poprvé si našla jméno. Tvoje.

A přesto mlčky stojíme, nic
 nespěchá —
 vteřina věcí dozrálých až do
 průhledna.
 Nad námi chorálové ticho javoru,
 staršího o celá pokolení nežli malíři,
 co v blátě barev rýžovali světlo.

Zářijové slunce tichým prstem
 odečte sem tam list, — a není opuštěn,
 neskane slzou, ale zaklokotá
 v slavnostním zavíření, sladce, jako
 vlas
 královny vil, jež zasníla se při česání.

Dosedl na hladinu země prohráté.
 A teprv nyní začne odplouvat,
 rez po rzi, buňku po buňce,
 jak naplněné amen,
 k neviditelným matkám nebytí.

Lodička míru. Stoupáme si oba
 na ten list, dva skřítci putovníci,
 a odplouváme na něm, spolu, spolu,
 spolu
 ve slunci podzimním.

ERBOVNÍ

Les, hrádek v lese. Jako vždy a všude,
verš plazivec, verš lomikámen
prorůstá rozvalinou.

Kvete potmě, nabíraje sil
jen skrze zrání, cudnou
rozdavačnost.

Jak mateřština, mládne po staletích
s každým nadrem v ústech dětátka.

Kolikrát už a kolikrát ještě
jak orlí kmet z Pathmu
držel, udrží řítící se oblohu
na tenkém stvolu, třtinové

kampanile,
na dětském krčku nesoucím
prastarou korunu zvonů,
bouři s nebesy zotvíranými,
kovový požár, děs naděje, krov
hrůzy?

Tolikrát, kolikrát třeba,
aby kroužící zem měla na čem tkvít,
když třeští úzkostí, že nadobro
se vykutálela už z ruky Boží.
Tak jako v dobách zemětřesení
anebo potopy,
a vůbec každý, zcela každý den.
I když les neví, že v něm hrádek
stával.

STENOGRAM

Ne zrovna že by milovaly bouřku,
ale to všechno po ní,
to stojí hříbkům za zrození.

Ne zrovna že bych vyhlížel svou
smrt,
ale to všechno před ní,
to stálo za to, abych se s ní setkal.

*(Přesýpací hodiny,
in: S anděly si nelze připíjet)*

DÍK PŘES ZAŽATÉ ZUBY

Díky, že toho jsem se dožil,
kdy o nás peklo ukládá:
strop, jenž se zřítíl, nepoložil
na břicho ani na záda
ty pohřbené, ty s hlavou vzhůru
a s holou pěstí přísahy.
A slzy tuhnou na glazuru
na tváři věrné odvahy.
A ruce — zmozolené, bílé,
navyklé laskat, lámat chléb —
stiskem se povzbuzují k síle
rozemnout granátový střep.
Díky, že toho jsem se dožil,
můj lide s měkkou páteří:
kov, mramor se ti vlévá do žil.
A zrádce, kdo ti nevěří.

22. 8. 1968

VÍM, ŽE MÁM NADĚJI

x x x

Bojím se samoty. Ne že by byla těžká:
až na pól každý sám své břímě musí
nést.

Co jiného je pól než nultá
rovnoběžka?

Co jiného je cíl než ukončení cest?

Bojím se samoty. Ne že by nezpívala:
vždyť břehy nad tichem jsou
nejzelenější;

pod proutkem ztišení se otevře
i skála,
v níž zeskelnatěly starosti vezdejší.

Bojím se samoty jak hlohového
plotu,
jenž rozpuluje svět! (Můj díl je vždy
ten větší:
zahradník samobyl je krutý
mamonář.)

Bojím se samoty jak sbírky bibelotů.
Jen v deštích sychravých, po cestách,
v nebezpečí
vím, že mám naději uvidět Jeho tvář!

8. 2. 1971

A zdá-li se, že život mnoho barev má,
je to jen zdání pustě nebarevné.

On s šedí holubí se rozvroucňuje
jako plet ženy pod dotykem lásky —
či jako bílé křídlo andělské
pod bílou svící dne, jež nezhasíná.

Tolik má barev! Zevnitř vyvěrají,
až srdce trne. S vůní hovoří
před nejkrásnější ze všech lidských
žen,
tou, která je tvá matka nebo choť,
tou, která je tvá dcera nebo vnučka.
Která je tvá..., tvá... (žel, ach nikdy
tvá).

Teprve večer tmy a hvězd, už blízký,
ta nekonečná studna budoucí,
z níž budoucně se zpátky
rozpomínáš
a všechny barvy srdcem jmenuješ...
Teď, zdá-li se, že život mnoho barev
má,
je to jen nezralé a nebarevné zdání.

18. 12. 1972

(*Barevným prachem země,*
in: *S anděly si nelze připíjet*)

Foto © Michaela Antůšková, z archivu Břevnovského kláštera

Anastáz Opasek

Anastáz Opasek (vl. jm. Jan Opasek; 1913, Vídeň — 1999, Rohr), básník, katolický kněz.

Básně začal knižně publikovat v 70. letech. Debutoval sbírkou *Katakomben des Heute* (německy Mnichov 1973), následovaly sbírky *Obrazy* (Řím 1974, 1993), *Život upřen do Středu* (německy Mnichov 1976, česky Mnichov 1978), *Er-fahrungen* (německy Mnichov 1978), *Podvečerní hudba* (Mnichov 1979), *Vyprahlá krajina* (Mnichov 1980), *Dvakrát dvanáct básní / Zweimal zwölf Gedichte* (česky a německy Mnichov 1983), *Slova a slovo / Wörter und das Wort* (česky a německy Mnichov 1987), *Z té dálky / Aus jener Ferne* (česky a německy Mnichov 1990) a kniha pamětí *Dvanáct zastavení* (1992). Souborně vyšlo jeho básnické dílo pod názvem *Život upřen do Středu: Básně z let 1968–1990* (1995).

V roce 1991 obdržel nejvyšší státní vyznamenání Řád T. G. Masaryka.

Ř Í M

Dotýkám se Tě svýma rukama
viditelný neviditelného

tajemství se vznáší v Tvých
prostorách
ulice chrámy
jsou plny Tvé slávy
vycházející z jednoho Středu

jsi nepostižitelný slovy
ani zvuk a barvy nejsou přesvědčivé
všude je tajemství
Tvých svatých
i když se tu procházejí
muži a ženy v nemilosti

tajemství Tvých tajemství
lze pochopit jen v pokleknutí
před světci katakomb
před Františkou či Ignácem
jejich život je upřen
do jediného Středu
který lze pochopit
v pokorném klanění

pod zlatými závěsy dějin
jediné tajemství je skryto
poodhaleno poutníky
kteří v pokoře
přijímají jeho pohyby
pronikající Město

na Zelený čtvrtek
přes umyté nohy
papežskými rukama
zazáří Kristus Chléb
na prostřeném večerním Stole

LEOPOLD OV

Nad neznámými jmény
tisíci tvářemi, a dechem,
zsinalým dechem pohřebním,
jen jediný hlas platí:
Život

holý jak zeď,
jež k nepřekročení strmí,
a hádá se s hlasy
drábů a popravčích děsů,
holý jak zeď:
Život

na mlatu roztráštěných životů
stavěli nový život,
porod děsů, vši špíny,
nářků nepředstavitelných,
holý jak zeď,
ale květina — život
trvá v zatvrzelosti touhy

S O U M R A K

Prsty propouštím paprsky,
na shledanou nebo sbohem,
stíny se dotýkají čela,
chtělo by v jasnu zůstat:
chlad navštěvuje tělo,
které se utíká do sebe,
aby zapomnělo
na přicházející noc

(Život upřen do Středu)

František Daniel Merth

František Daniel Merth (1915, Jindřichův Hradec — 1995, Strašín), básník, katolický kněz.

Vydal básnické sbírky *Snoubencům* (bibliofilie 1946), *Refrigerium* (1947), *Nokturny* (bibliofilie 1966, samizdat 1989), *Peníz Kallitropé* (bibliofilie 1967), *Den Madian* (bibliofilie 1968), *Kahany* (bibliofilie 1969), *Na jihu království* (1969), *Oranžina píseň* (1970), soubor *Rukopisy* (samizdat 1980; obsahuje: *Ne krví býků*, *Sedm básní*, *Sbírání pokladu*, *Malé hory*, *Strašně lidský hlas*, *Kyrie*), *Ne krví býků* (samizdat 1980, 1992), *Malé hory* (samizdat 1980, bibliofilie 1995), sbírky *Matutinum* (samizdat 1981), *Zastavení* (samizdat 1983), *Zastavení II* (samizdat 1984), *Zápisy z roku 1988* (samizdat 1988), *Zápisy z roku 1989* (samizdat 1989), *Nokturny — Facton* (samizdat 1989), *Zápisy z prodlení u kříže* (bibliofilie 1991), *Zápisy* (1992), *Zápisy z Malaú* (bibliofilie 1992), *Zápisy ze zimy* (bibliofilie 1993), *Listy z diáře* (bibliofilie 1993), *Křížová cesta* (bibliofilie 1993), *A zůstává domov* (bibliofilie 1994), *Sedm písní* (1994) a společně s R. Jandou a R. Szpukem sbírku *Horský triptych* (1994).

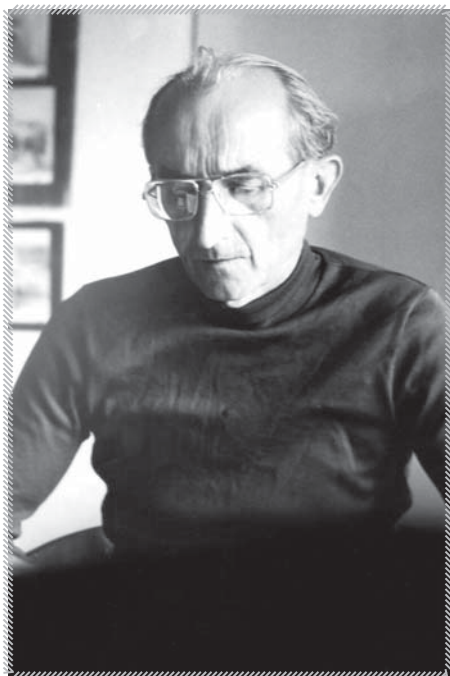

Foto © Miroslav Urban, z archivu Miroslava Urbana

x x x

Vítr je na okně, má ostří jarní brázdy
A kámen vězení
Na stínu stín a k stínu stín
Stín zimy na stín vzpomínky
prosebných dní

Květy padají střemhlav, hospodář
usedá
Schýlen stojí jeho starý kůň
Stůl v jeho rukou žír. Stáje i plná
komora

Přepočítávají si červenec jako úrodu

Ale čas jenom zaznamenává a zase
smazává
Jako když teplá tepna dotepá. Jsi sám
Jen vítr na okně děšť. Tak prostý pláč
A cesta osamocená

A přece kořeny už vyslovují růži
A jsou tu oči dětí z varhan překypění
A píseň chromozóm
To potok tryská a koní trysk a meč si
svítí duší
Není třeba kam a nezajímá mne proč,
jen výšky líbají a je to nalezení

x x x

Až nezbude nic než ruce
Sestoupí staletí lesů. Mlčky.
Zrcadlo jinak
Zubaté chalupy pod nimi v dálce
Čas na očích uzliny snímá

Ruce už odešlé. V očích je vše
Plást slunce na čele lůžka
Kdo zvolna zavírá už jinam odešel
Daleké lesy jsou lehké a modré
a věrně v poduškách

Přijal jsem rozkaz a zase jej dal
To jsou ty uzliny krve. Jsou věčné.
A unesou vše
V tichu jak krahujec každý den
panoval
Ten prvek jsou lesy a kněz, co mne
zpovídá, i to, jak odděluji se

Lesy jsou lehké mé oči jsou lehké
Kmeny jsou těžké mé ruce jsou čím
dál víc v nich
Řeč odplula. Pletu se. A noc je
u dveří. Jenom náš hřbitůvek celý
se leskne
Jak naše louka v červnu. Jak vánoce
v bílé závěši

Mlčení odchodu. Stropu, kočky
i vnoučka
Není komu co sdělit. Není co odložit
Hluboko v duši klid hořící svíce.
I mne se dočká
Lesy už zase vysoko v modru.
Daleko. Snad láska?
Nikdy nic neleží jen tady na zemi!

x x x

To bývá když je listopad když
v korunách je tíha
Že najdeš věrnost čekání
Strom na stráni. /V posledním
setkání byl opilý plameny slunce/
Strom na stráni
Usmívá se a poznává a dolů k tobě
sbíhá

Má podaná ruka ztratila krev a přece
tě znám
Oba jsme dohlédali za obzorem
země svůj sen
Kouř vísky je večer a tichý je pohled
ku hvězdám
Tu a tam slovo jen zavěšené
a bezhlasé že nejsem opuštěn

Je to jen pár drahých chvil ze všeho
co jsme měli
Podoba štěstí nezná stárnutí
předběhla do výše
Vzduch vyluhoval květy než se
uzavřely
Abych je uviděl abych je uslyšel

To bývá když je listopad a rozpadá se
vše
Že najdeš strom a dým a noc
a všechno zas nalézáš
Jen trochu více tvé srdce se rozevře
Že všechno odkládáš a přitom
bohatneš že všechno odcházíš
a přece všechno máš

(Ne krví býků)

ZÁPIS O MOKRU

Oblaka mokrý sníh, čas bez očí a bez
úst
Rukopis mokrého sněhu je rukopis
nového dne
Vyvolal květ, který je sám mezi vším
tím, co bylo zpět

Mokrý sníh na vzácných setkáních
s člověkem
Se vším, co máme, odešel
Všechno se zkrivilo svrasklo, protože
kde byla láska
Je rukopis prázdného stromu na
obloze

Na cestě dál je ale jaro vlaštovek: prý
není vůbec smrt
Ne žádná těžká vína, vždyť malá
stružka vody má už hlas
Že všechno už není? Ale co jitřenka?
Vstupuje k drahokamu, když jitro
setřásá

Mokrý čas lži je smrt. Rozvalená.
Nedopitá
Co ale neví: že všichni se klaní
skončení marně
Jitřenka se šla jen převlékat
Na širých rozlohách světla jde ten,
kdo odešel a zůstává

ČAS OSTŘICE

Dnes a zase dnes kameny zdvíhají
ruce
Daleko ptačí zpěv
Já vládnu! Slepota! Pot pálí paláce
duše

Svěrák, má msta! Ten nejbližší člověk
zaúpěl
Mráz v čelistech
Prodaný zpěv. Pták odletěl

Jdou léta jako kroky: deset zpět
a jeden vpřed
Slunce spaluje vrácený dar
Na stín věžňů, aby pochodoval

Díky vám, krčmy, vy kazatelny
o svlečené kůži zmijí
Díky vám, kostely, kde promluvil
kvítek
Kde je dech, co vítězí: víc neuvidíte

Tak hory jdou dolů a znovu vystupují
slunce rozsvítit
A těžký náklad duše měnit v dík
Dotek, úsměv a tajemství

Kámen zůstává, ale je uzdvižen: pod
ním mluví květ
Slunce to ví. Pták proto zazpíval
A vánek jenom vál a skrze nás a v nás
mu vánek vál

(Zápisy)

ŘÍJEN

Každá stráž oheň vykřikuje
Hoří nad někým, kdo nám odchází
Celý den prýštění. A v temnu noci
jelen říje

Jediná ocel potok. Kmen stromu to ví
Ve větru srší jiskry, jak listy zrazuje
Pod čelo radost vložit teď! Jen dítě
snad to umí a tím odpoví

A celodenní hledání. Nenalezne se
nic
Rychle prchat — tot' vše!
Nejsou už oči milujících

Slunce se zavírá. Spona
Uvnitř vzdušného zámku perla se
roztříštila
Tíží věžový dům, který ji betonoval

Ach upustit všechno v slze
Když všude teče krev
A odtékají dny, když čekaly tak
dlouze
Jako ta stráž, jež oheň v pomoc
směňuje

(Sedm písní)

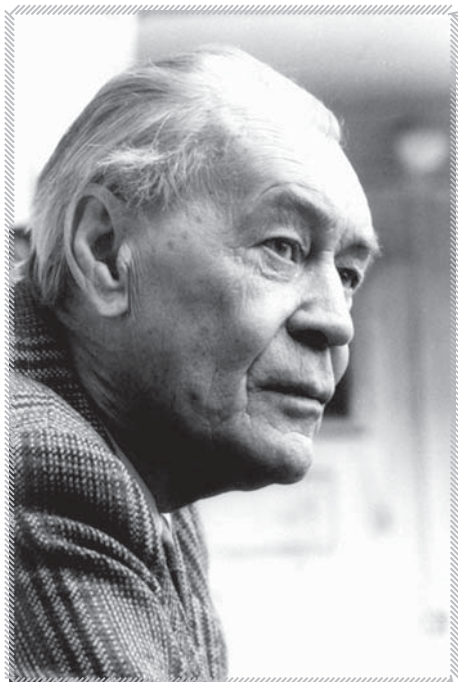

Foto © Dagmar Hochová, z archivu nakladatelství

Zdeněk Rotrekl

Zdeněk Rotrekl (1920, Brno), básník, prozaik, esejista a publicista.

Vydal básnické sbírky *Kyvadlo duše* (1940), *Kamenný erb* (1944), *Pergameny* (1947), *Žalmy* (rozmetány v sazbě 1948), následovaly básně a sbírky *Nepřízvučný zpěv* (samizdat 1977), *Litanie k andělům* (samizdat 1977), *Žalmické vzývání ke konci adventu 1977 — Útěk do Egypta* (samizdat 1977), *Hovory s mateřidouškou* (Řím 1978, 1994), *Malachit* (samizdat 1978, Mnichov 1980), *Nezděné město* (samizdat 1978), *Stromy ptáci zovíráta a podobní lidé*, *Chór v plavbě ryby Ichthys*, *Basic Czech* (samizdat 1980, 1994), *Neobvyklé zvyky* (samizdat 1980, 1994), *Basic Czech* (samizdat 1983, 1990), *Básně a prózy* (Mnichov 1985), *Němé holubice dalek* (samizdat 1989, 1993), *Cestovní klínopis* (1996), výbor *Sněhem zaváté vinobraní* (1991), soubor sbírek pod názvem *Kamenný erb* (1996). Jeho prozaická tvorba zahrnuje tituly *Sad a menší prózy* (samizdat 1984, 1991), román *Světlo přichází potmě* (2001), prózy a rozhlasové hry *Podezřelá krajina s anděly* (2003), eseje a studie *Česká kultura XX. století v životě české společnosti* (Mnichov 1982), *Skrytá tvář české literatury* (samizdat 1986, Toronto 1987, 1991), *Barokní fenomén v současnosti* (samizdat 1986 a 1987, 1995), *Skryté tváře* (2005). Souborné vydání jeho díla je rozvrženo do 6 svazků — *Spisy Zdeňka Rotrekla* (zatím byly vydány čtyři svazky v letech 2001–2005).

V roce 2001 získal Cenu Jaroslava Seiferta a v roce 2009 Státní cenu za literaturu.

LESNÁ

Zbagrováno na výsost
Očekává co bude
Potom host
jenž zbagruje co na výsost
sklízila Šanghaj
Minulost
Tak tedy autobusy vozí co
z minulosti
dožije se vševládoucí kosti
Ale kost je jenom pták
budoucnosti

NĚCO VYLÉČITELNĚ NEVYLÉČITELNÉHO

Nevyléčitelné jaro
s probodnutými ptáky
zpěvavými
(Někdy je to křik náhle
rozkvetlého trní
s probodnutými ptáky)

Někdy se zaleskne výkřik
hladce vyleštěných krovek brouků
Rozlitý fialový bronz
A to všechno na nehmataelném trní
nevléčitelného jara
Musí tu přece hnízdit tuhýk —
Ale není tuhýků
ani hnízd

(Nezděné město)

ZADRŽET DĚŠŤ

Zadržet déšť
těžké dopadání nevykoupěného
světla
Zadržet odcházení
očí
nosu
obou čelistí
kolen mezižebních dutin
Podržet v rukách modravou žílu
mramoru
ještě vystupujícího z amalgámu
Zadržet jazýček vah
a osikové chvění
Zadržet odcházení nepatrného
kyvadla
Zadržet stisk ruky
klesání peří hrdličky
Zadržet odcházení mračen
po kapkách kanoucí krve v zem

Zadržet nezadržitelné
Zadržet vynášení rozsudku
ale byl už předem vynesen
Hřbitovy kam pohřbíváš
hodiny a týdny
plují na jižních větrech
Nezadržitelné ostrovy
Jedině osikový strom tě
ospravedlní
nevíš-li o Kalvárii

11.30 SEČ v letohrádku řeči
a v hrobu této rozpůlené hodiny

(Stromy ptáci zvířata a podobní lidé)

SOUČASNOST

Zatím sní o zřídle ptačím
(obrat v půlkruh rodný hrob)

Zatím tuší stéblo muší
(vymlácený snop)

Zatím vrže v kolovrátku
(nezjistitelný drop)

Zatím plane vřesoviště
(zítra kajícnost)

A co víc jen trávy hluší
(na výhost?)

(Neobvyklé zvyky)

PŘEHODNOCOVATELKA SODŮ

míní že není ničeho tuto
Stačí jí k tomu sklonění hlavy a vlas
který odplouvá k onomu mysu
Míním naopak padá-li předčasně list
že nic nevyváží temnotu Leda snad
stříbřitost úst němých ryb
Viděl jsem jak vzpíráš tíhu

Nikdy ji nepojmenuji

Neumím a nechci

(Chór v plavbě ryby Ichthys)

LOPATA

lopata
lopaty
lopatě
lopatu
ó lopato
lopatě
lopatou
lopata dar
dar lopata
lopata trest
trest lopata
dar trest
trest dar
lopata trest dar
lopata dar trest
dar lopata trest
trest lopata dar
(od) lopat (k) lopatám
(o) lopatách (s) lopatami

ó lopaty

(Basic Czech)

NĚKDY SE SETKÁVAJÍ LIDÉ

jsou staří svým mládím
a mladí svým stářím
Dokážou se překročit přes brity
nožů —
Své stíny odložit do úschovny
paměti a slova
(šatnářka nevybírám za pláště nic
neboť milosrdenství jí to nedovolí
pokud návštěvníci milosrdní bývají —

— opravdu bývají —)
 Pozapomenutelná slova oživuje
 kráčíci
 bytost
 Tekuté teplo vytéká
 z neviditelných zřidel

Jak jsme si blízcí ve své němotě
 — šatnářce ponecháváme pláště
 a deštníky —

Však ona ví co s nimi dělat

Spolu odcházíme do rakví
 neviditelného světa
 do rakví z úplně stejného dřeva

Brno – 8 – 8 – 1993

(Cestovní klínopis)

**NĚJAKÝ PRACH
 NA VÝSLUNÍ STŘÍLEN**
 Sebevražedný prach
 tají otázky

Odpověď nezamlčuje korouhev

Úmorné marno zavěšené
 nad horizontem fregat

Uhádnutelnost svislých čar
 (pod obočím roztavených mračen)

Přikázal Godefroy

**JAKÝSI PŘÍVAL
 ZAPLAVIL ÚL**

a česno mé částečnosti
 vyplavilo azur
 Oddané včely se sváří —
 nehledí na mrak úplavice

Skryté síly vylamují silur —
 Andělé mých zřítelnic
 obcházejí v úžasu a ptají se
 po tom jenž tkví v malíčku Didony

Vzplála poušť nahých velbloudic
 leč ona se stále chvěla
 Černobrvá paměť dávna
 nad visutým jsoucнем jímž jsem dán
 a jímž se setkávám

Hnědé údolí časů příštích
 neodmítá své prahory

ZAPOMENOUT

zaházet hlušinou tvar břidlic
 (šed' k nerozeznání s tím dopisem)
 ale užít paprsek přídě
 jediné galéry u nevábných skal

Větry gregale konečně s deštěm

Všude vápencové skály ne břidlice
 s duchamornou průpovědí
 de la Valetty
 „U Marsy znečistit vody“

A García de Toledo měl pravdu:
 Vratká víra v Sicílii
 v té chybě uznala sebe samu

Dvacet sedm galér projíždí úplňkem

(Záznamy, in: Spisy Z. R., sv. 1)

Josef Suchý

Josef Suchý (1923, Lesní Jakubov — 2003, Brno), básník, prozaik, překladatel z německé, rakouské a lužickosrbské literatury.

Debutoval sbírkou *Žernov* (1948 náklad zkonfiskován, 1998), dále vydal básnické knihy *Jitřenka v uchu jehly* (1966), *Ocúnová flétna* (1967), *Okov* (1969), *Ve znamení vah* (1970), *Duhové kameny* (1976), *Strnadi nad sněhem* (1982), *Země tvých dlaní* (1986), *Proti osudu* (1988), *Tváří v tvář* (1992), *Křížová cesta* (1995), prózy *Eliášovo světlo* (1971), *Dům u jitřního proutí* (1983), *Šarlat na sněhu: slovanské rapsodie* (1999) a knihy pro mládež *Katka má starosti* (1976) a *Starosti s Katkou* (1982).

Foto z archivu Elišky Suché

VZÍT V POTAZ KÁMEN

Je dobré člověku
vzít v potaz kámen.

Nikoli na písku,
na skále založit dům.

S úmyslem bílým
k druhému vstupovat přes práh
z kamene úcty.

A kámen nezbytí přijmout
se vztyčenou hlavou —
co proti němu
dětinská třaskavost bycha...

Namísto srdce však nenosit v prsou
studený kámen,
pamětlivý něžné
moci vodní kapky.

A položit svůj kámen,
kvádr nezaměnitelný,
na zeď velké stavby, z níž se vykloní
a rozpomene na nás
pravnuke — soudce zítřka.

Oblak plyne,
větru se uklání rákos,
dřevo pomíjí v ohni,
oheň v popel se sléhá,
mávnutím křídla přichází život.
Na místě trvá a strmí kámen
a čin.

(Duhové kameny)

OKAMŽIK

Jako by na skleněnou píšťalu
v rákosí někdo vyluzoval duhu,
zazpíval krátce nad jezerem pták.

A ticho přišlo potom s prázdnou
šedou miskou.

(Strnadi nad sněhem)

ŠTĚPÁNSKÝ VEČER

Koledníkům schází led,
po němž by se sklouzli.
Jenom nitka vede zpět
do dědiny s kouzly.
Nitka jíní na třeslici
upředená večernicí.

(Země tvých dlaní)

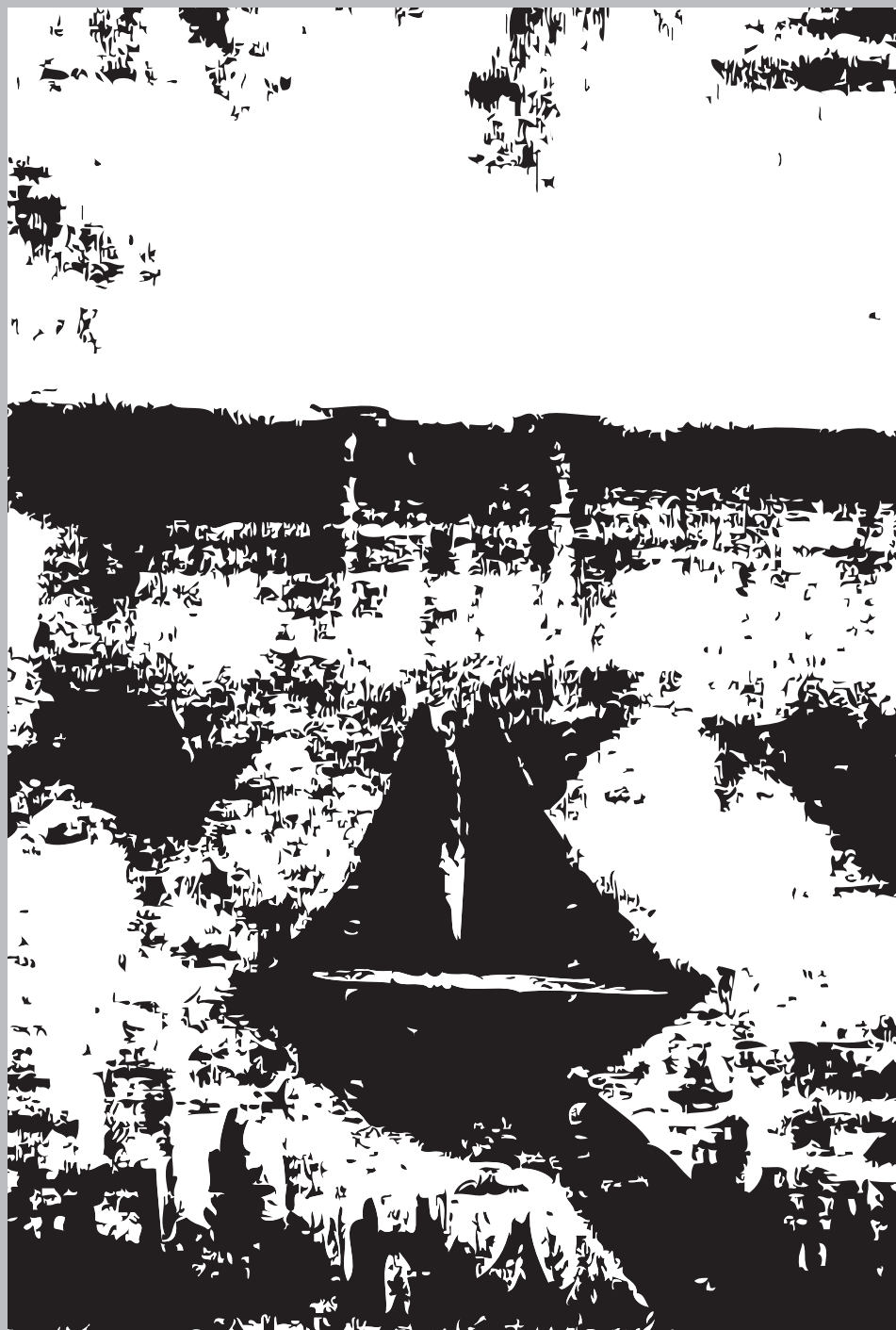
V BŘEZNOVÉ NOCI

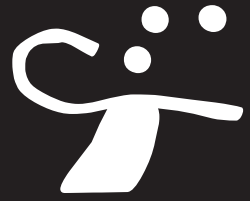
Otevřel jsem okno,
neboť už dlouho
déšť pod okapem škytá,
jako by trpěl
pro někoho.

Otevřel jsem okno
a venku holý javor se zmítá.

Je to on —
černým slizkým hadem surového větru
rdoušený Laokoon — — —

(Tvář v tvář)

Vít Obrtel

Jan M. Tomeš

Karel Marysko

Zdeněk Lorenc

Ludvík Kundera

Oldřich Wenzl